

Irak

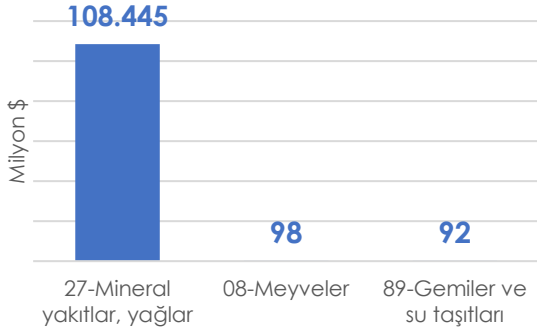
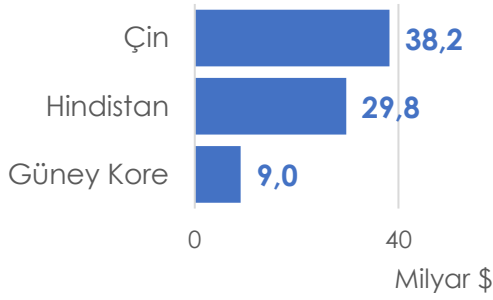
Ülke Bilgi Notu

IRAK ÜLKE BİLGİ NOTU

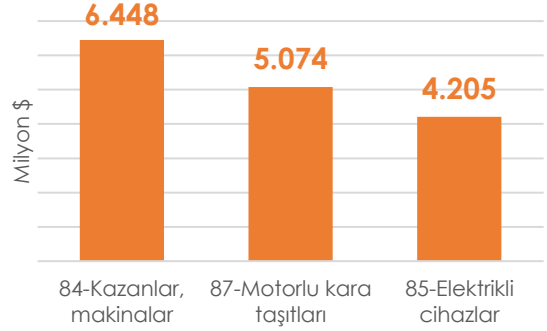
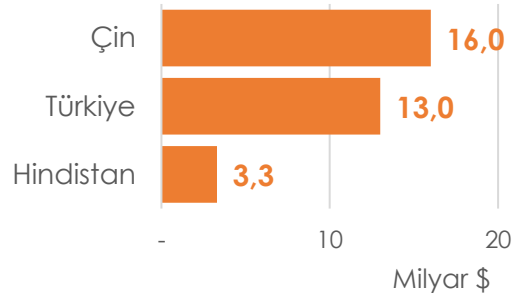

GSYH	265,5 milyar \$
GSYH BÜYÜME HIZI	%0,5
KİŞİ BAŞINA GSYH	5.831,6 \$
ENFLASYON	%1,8
İŞSİZLİK	%15,5
TİCARET ANLAŞMAMIZ	-

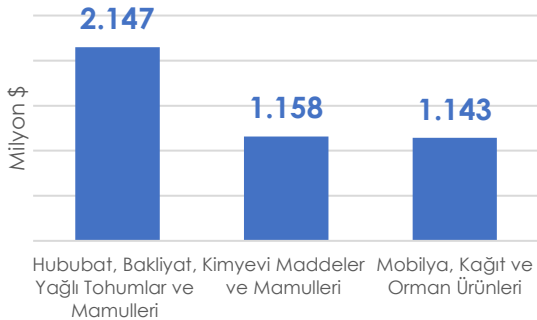
İHRACAT (2024) 109,1 Milyar \$

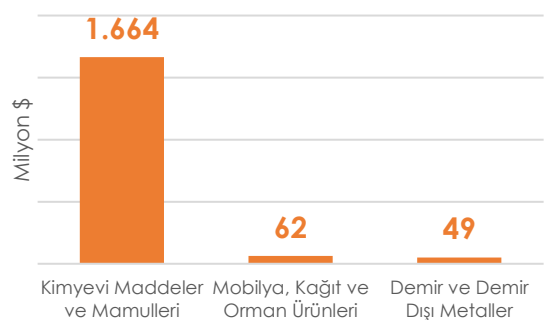
İTHALAT (2024) 52,3 Milyar \$

TÜRKİYE'NİN IRAK'A İHRACATI 13,0 Milyar \$ (2024)

TÜRKİYE'NİN IRAK'TAN İTHALATI 1,8 Milyar \$ (2024)

I-GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM

Genel Görünüm

Resmi Adı	Irak Cumhuriyeti
Nüfus	45,5 milyon (IMF 2025 Tahmini)
Yüzölçümü	434.128 km ²
Dil	Arapça
Başkent	Bağdat
Para Birimi	Irak Dinarı (1 TRY = 31,30 IQD)
Yönetim Şekli	Federal Parlamenter Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Abdüllatif Reşid
Başbakan	Muhammed Şiya es-Sudani
GSYİH	265,5 milyar \$ (IMF 2025 Tahmini)
Kişi Başına GSYİH	5.831,6 \$ (IMF 2025 Tahmini)
GSYİH Büyüme Hızı	%0,5 (IMF 2025 Tahmini)
Enflasyon Oranı	%1,8 (IMF 2025 Tahmini)
İşsizlik Oranı	%15,5 (Dünya Bankası 2024 Tahmini)
Toplam İhracat	109,1 milyar \$ (TradeMap 2024)
Toplam İthalat	52,3 milyar \$ (TradeMap 2024)
Türkiye'nin Ülkeye İhracatı	13,0 milyar \$ (TÜİK 2024)
Türkiye'nin Ülkeden İthalatı	1,8 milyar \$ (TÜİK 2024)
Türkiye ile Ticaret Anlaşması	-

Ülke Değerlendirmesi

Irak'ın ekonomik yapısı büyük ölçüde petrol ve doğal gaz gelirlerine dayalıdır. Ülke, dünyanın en büyük petrol rezervlerinden birine sahip olup ihracat gelirlerinin büyük kısmını enerji sektörü oluşturur. Ancak bu tek yönlü bağımlılık, küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara karşı ekonomiyi savunmasız kılar; tarım ve sanayi gibi diğer sektörlerin gelişmemiş olması da ekonomik çeşitliliği sınırlamaktadır.

Siyasi yapı ise 2003 sonrası dönemde köklü bir değişim geçirmiştir. ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerinin müdahalesiyle Saddam Hüseyin rejimi devrilmiş, Baas Partisi'nin otoriter yönetimi sona ermiştir. 30 Ocak 2005'te yapılan seçimlerle 275 sandalyeli bir geçiş parlamentosu kurulmuş, ardından hazırlanan anayasa 15 Ekim 2005'te referandumla kabul edilmiştir. 2009'daki düzenlemeyle Parlamento üye sayısı 325'e çıkarılmış, milletvekili seçimleri dört yılda bir yapılmaya başlanmıştır. Yürütmenin başı Başbakan olup Cumhurbaşkanı daha çok sembolik bir role sahiptir.

Irak, idari olarak 18 vilayete ayrılmıştır; vilayet valileri yerel seçimlerle belirlenirken, başkent Bağdat'ın valisi Parlamento onayıyla atanır.

Irak'ın yakın tarihindeki en büyük kırılma noktalarından biri ise 2014'te DAESH'in Musul başta olmak üzere geniş bölgeleri ele geçirmesi olmuştur. Bu süreçte ülkenin enerji altyapısı ciddi zarar görmüş, petrol sahaları işgal edilmiş veya tahrip edilmiştir. Güvenlik sorunları yabancı yatırımları durdurmuş, iç ticaret sekteye uğramış ve milyonlarca insan yerinden edilmiştir.

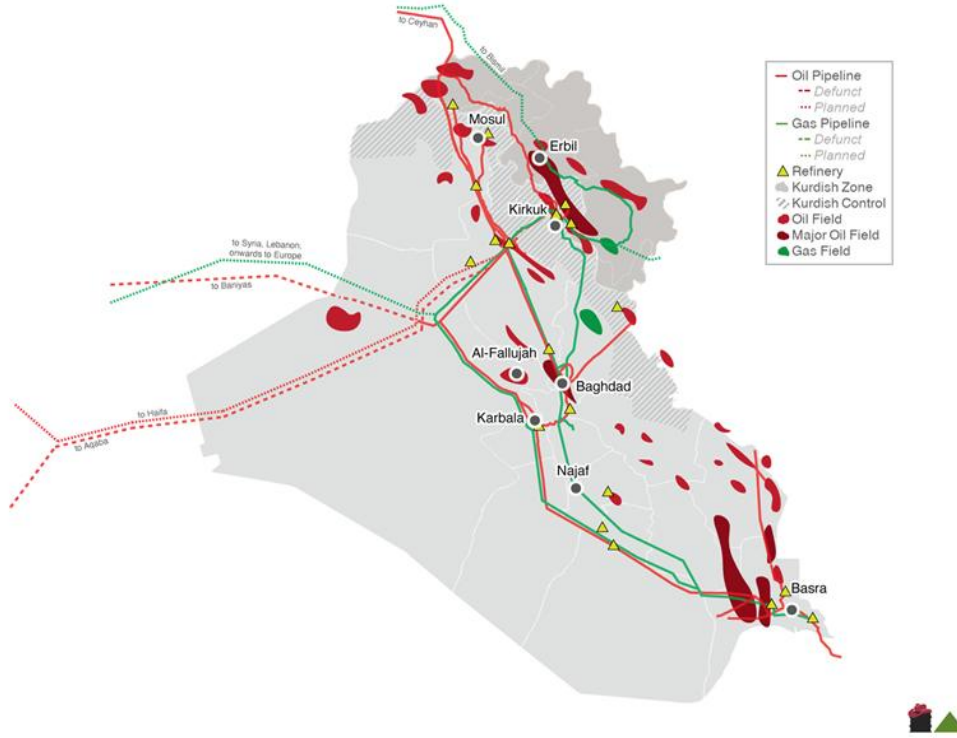
DAESH'in sahadaki gücünün kırılmasıyla birlikte Irak yeniden toparlanma sürecine girmiştir. Ancak siyasi istikrarsızlık, yolsuzluk, altyapı eksiklikleri ve enerji bağımlılığı, ülkenin kalıcı bir kalkınma sürecine girmesini halen zorlaştırmaktadır.

IMF tahminlerine göre 2024 yılında nüfus yılı itibarıyla nüfusu 44,4 milyondur. Nüfusun %59'unu 15-64 yaş grubu, %38'ini 0-14 yaş grubu oluşturmaktadır. Dünya Bankasına göre, Irak'ın en kalabalık şehri olan Bağdat'ın nüfusu 7,5 milyondur. Verimli arazilere yakınlığı ve başkent de olması nedeniyle Bağdat ve çevresi, nüfusun yaklaşık dörtte birini barındırmaktadır. Bağdat'ı, Musul ve Basra vilayetleri izlemektedir.

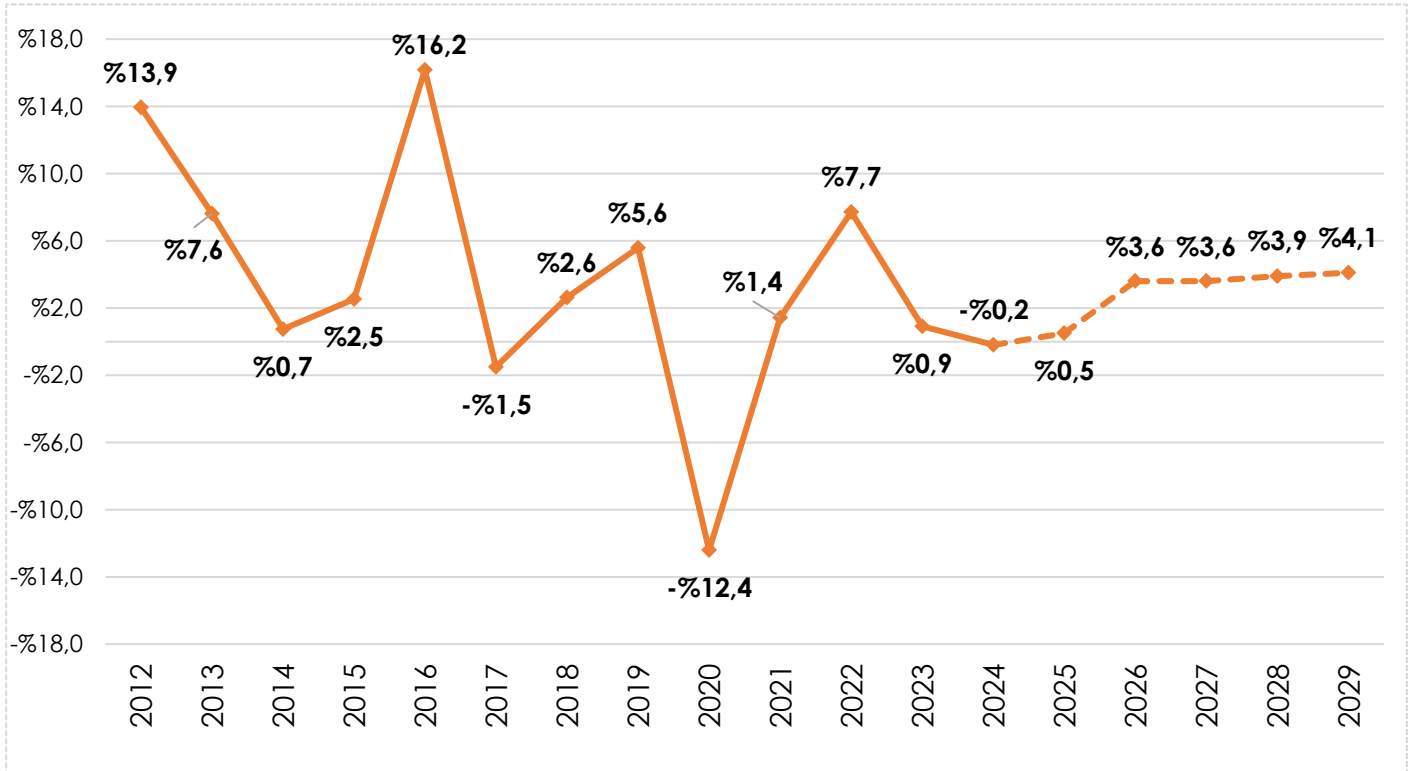
Irak petrol ve doğalgaz zengini ülkedir. Petrol, ülke ekonomisinin dayandığı temel sektördür. Irak'ın 2024 yılında günlük ortalama **4,5 milyon varil ham petrol** ürettiği belirtilmektedir. Bu miktar, dünya toplam petrol üretiminin yaklaşık **%4,3–%4,4**'üne karşılık gelmektedir. Ülke milli gelirinin yaklaşık %60'ı, kamu gelirlerinin ise yaklaşık %90'ı bu sektörden sağlanmaktadır. Ayrıca, petrol ihracatı toplam ihracatın %95'inden fazlasını oluşturarak Irak'ın dış ticaretinde neredeyse tek belirleyici unsur konumundadır. Irak, dünyanın en düşük petrol üretim maliyetine sahip ülkelerinden birisidir.

Irak'ın 2022 itibarıyla tahmini doğalgaz rezervi yaklaşık 3,7 trilyon m³ olup bunun büyük kısmı, petrol çıkarımı sırasında açığa çıkan “petrolle ilişkili gaz” (associated gas) niteliğindedir. Rezervlerin en büyük bölümü güneydeki Basra'da bulunurken, batıda Akkas Gaz Sahası (yaklaşık 160 milyar m³) ve Musul çevresinde “petrolden bağımsız gaz” (non-associated gas) sahaları yer almaktadır. İKBY'de ise 0,6–1,1 trilyon m³ arasında değişen rezerv tahminleri yapılmaktadır. Ancak yetersiz altyapı nedeniyle Irak bu potansiyeli ihracata çevirememekte, gazın önemli kısmını elektrik üretiminde tüketmekte ve büyük miktarını da yakarak (flaring) boşa harcamaktadır. Karşılaştırmak gerekirse, Türkiye'nin 2020'de Karadeniz'de keşfettiği Sakarya Gaz Sahası yaklaşık 710 milyar m³ büyüklüğündedir ve bu miktar Irak'ın toplam rezervinin yaklaşık beşte birine karşılık gelmektedir.

Irak Petrol ve Gaz Rezervleri Haritası

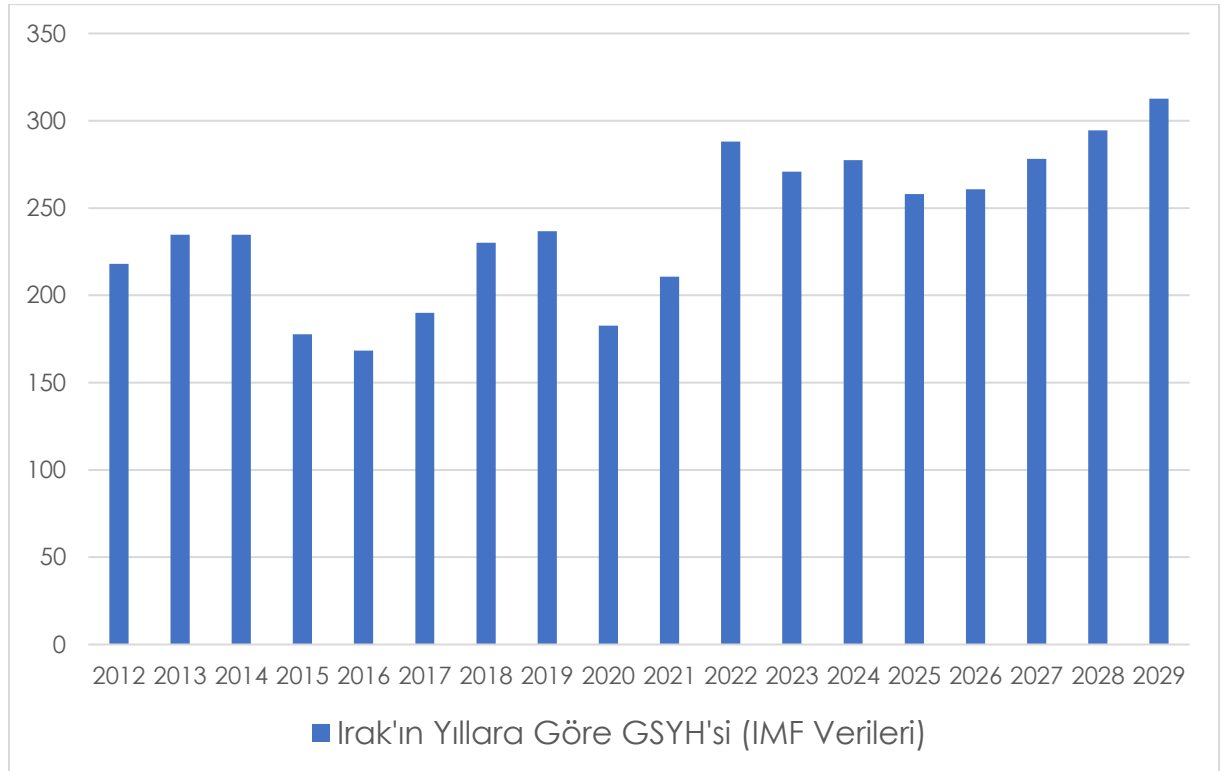

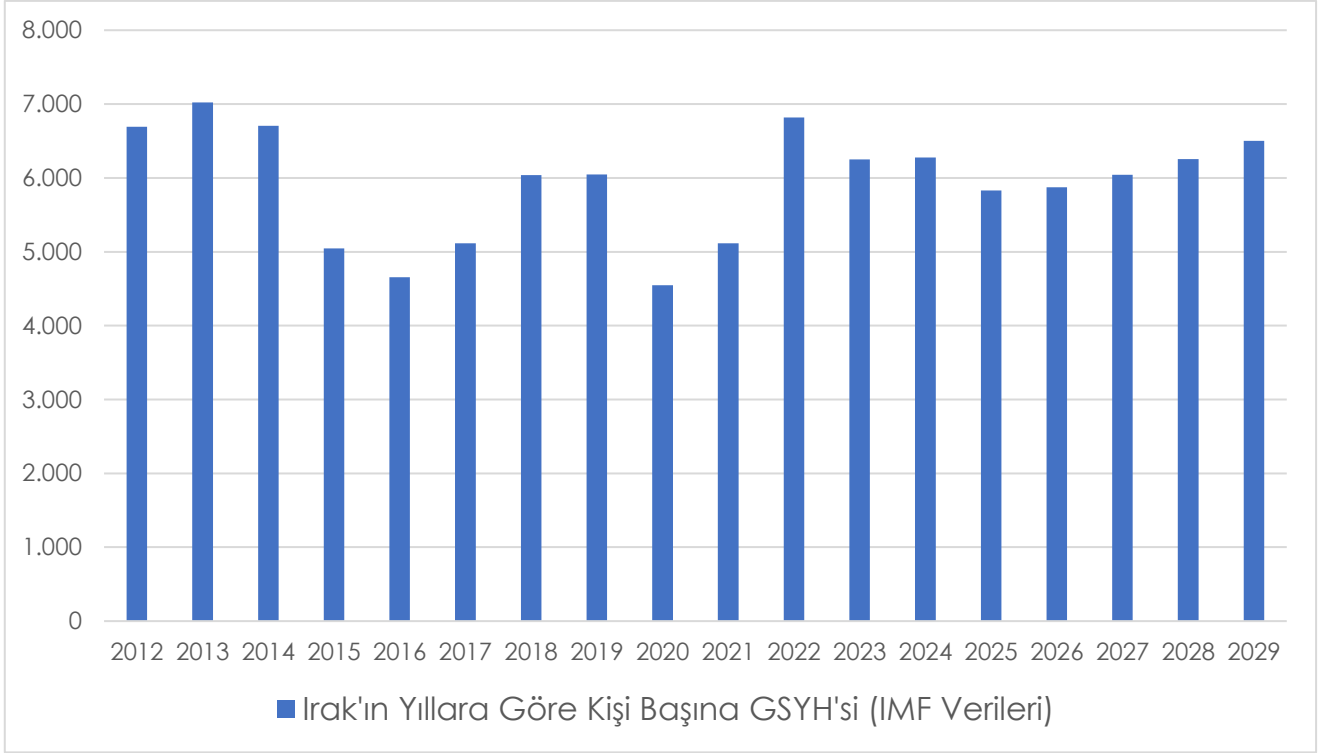
Irak'ın Büyüme Verileri

DAEŞ krizi sırasında Irak hükümeti Rumaila ve Basra bölgesi gibi dev güney petrol sahalarının çoğunu elinde tutmaya devam etmiş ve üretimi sürdürmüştür. Küresel petrol fiyatlarının bu dönemde kısmen yükselmesiyle Irak, güney terminalleri üzerinden ihracatını artırmış ve böylece kuzey ile batıdaki çatışmalara rağmen ülke milli geliri desteklenmiştir. Tarım, sanayi ve hizmetler gibi petrol dışı sektörler DAEŞ döneminde keskin biçimde daralmış olsa da petrol sektörünün ağırlığı sayesinde ulusal GSYİH bazı yıllarda büyüme göstermiştir. 2014 sonrasında DAEŞ ile mücadele için Irak'a büyük miktarda uluslararası yardım, askerî harcama ve yeniden inşa fonu aktarılmış, bu nakit akışları GSYİH hesaplarına ekonomik faaliyet olarak yansımıştır. Öte yandan DAEŞ'in en çok tahrip ettiği bölgeler olan Musul, Anbar ve Selahaddin zaten Irak'ın GSYİH'sine görece daha az katkıda bulunmaktaydı. Dolayısıyla kuzey ve batı vilayetleri ekonomik çöküş yaşarken, güneydeki petrol ihracatı GSYİH rakamlarında krizi kısmen telafi etmiştir.

2020 yılında emtia fiyatlarının dibi görmesi, Irak ekonomisinin %12, küçülmesinde belirleyici olmuş, 2022'de ise petrol fiyatlarındaki artış ekonomik toparlanmayı hızlandırmıştır. 2023 ve 2024 yıllarında %1'in altında büyüyen Irak ekonomisinin 2027'den itibaren %4 bandında büyümesi öngörülmektedir (IMF-2025).

Petrokimya Endüstrisi Dışı Ekonomik Büyüme

Irak'ta petrol dışı üretim her ne kadar sınırlı ölçekte artış kaydetse de ülke ekonomisindeki payı oldukça düşüktür. Uluslararası Para Fonu'nun yayımladığı rapora göre, **2018–2023** yılları arasındaki dönemde **Irak'ın petrol dışı gayrisafi yurt içi hasılası** yıllık ortalama ancak yüzde **1,3** oranında büyümüştür. Bu oran, MENA bölgesi ortalaması olan %1,8'in ve Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkeleri hariç MENA ortalaması olan %1,6'nın altında kalmıştır.

Tarım, ülkenin en eski üretim alanı olup buğday, arpa, hurma, sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bir zamanlar dünyanın en büyük hurma üreticilerinden biri olan Irak bugün hâlâ bölgesel ölçekte önemli bir tarım potansiyeline sahiptir. Petrol dışındaki sanayi zayıf olup çimento, tekstil, inşaat malzemeleri, gıda işleme ve bazı kimya ürünleri üretilmekte, ancak üretim genellikle ithalata bağımlı ve düşük kapasitelidir. Hizmet sektörü ticaret, ulaştırma, telekomünikasyon ve kamu hizmetlerini kapsamakta, özellikle devlet sektörü istihdamın büyük bölümünü sağlamaktadır. Turizm ise güvenlik sorunlarına rağmen, özellikle Necef ve Kerbela gibi Şii hac merkezlerine yapılan dini ziyaretler sayesinde önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Irak'ın Serbest Ticaret Anlaşmaları

Irak'ın Cezayir, Mısır, Ürdün, Lübnan, Umman, Katar, Sudan, Suriye, Tunus, Yemen ve Birleşik Arap Emirlikleri ile Serbest Ticaret Anlaşması bulunmaktadır. Ancak 2019 yılında Ürdün'le kısmen devreye alınan anlaşma hariç, söz konusu anlaşmaların hiçbirisi halihazırda uygulanmamaktadır.

Güncel Siyasi Durum

Bölgesel istikrarsızlıkların sürmesi ve ekonomik sorunların artması nedeniyle Irak'taki siyasi riskler yüksek seviyede kalmaya devam etmektedir. 11 Kasım 2025'te yapılacak seçimler öncesi bu riskler daha da belirginleşmektedir. Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani ise İran ile ABD arasındaki diplomatik dengeleri gözetmek zorunda kaldığı zorlu bir süreçle karşı karşıyadır.

Irak'a İhracatta Dikkate Edilmesi Gereken Hususlar

Ürün Sınıflandırmaları

Irak tarife cetvelindeki ürün sınıflamaları, Türk Gümrük Tarife Cetvelindeki 8'li ürün sınıflamasıyla birebir örtüşmemekte olup Türk Gümrük Tarife Cetvelinde herhangi bir 8'li pozisyonda sınıflanmış bir ürünün pek çok durumda Irak Gümrük Tarife Cetvelinde başka bir pozisyonunda sınıflandığı görülebilmektedir.

Bu itibarla Irak'ta bir ürüne tahakkuk edecek vergi miktarını belirlemek için öncelikle ihracata konu ürünün Irak Gümrük Tarife Cetvelinde hangi pozisyonda tasnif edildiğini doğru şekilde tespit etmek gerekmektedir. Irak'taki sınıflamaların teknik nitelikten ziyade günlük ticari hayatta kullanılan genel isimler ve tanımlamalarla sınıflandırıldığı görülmektedir.

GTİP tespiti yapıldıktan sonra, tahakkuk edecek verginin hesaplanmasında; “Birim Ölçü X Birim Referans Kıymet X (Vergi oranı + İGV) = Vergi Miktarı” formülünü uygulamak gerekmektedir. Bu çerçevede, tahakkuk edecek vergi miktarı açısından vergi oranı kadar (bazı durumlarda daha çok) “birim referans kıymet” de önem arz etmektedir. Irak'ta fatura kıymetinden bağımsız olarak gümrük vergilerinin hesaplanmasında tarife cetvelinde her ürün için belirlenmiş olan “referans birim kıymet” kullanılmaktadır. Tanımlanmış gümrük vergisi yanında, yukarıda da bahsedildiği üzere ithal edilmek istenen eşyada “yerli imalat sanayinin korunması” kapsamında İGV söz konusu ise hesaplama sistematığı olağan vergi hesaplaması ile aynı şekildedir.

Tarife Dışı Teknik Engeller

Irak Merkezi Hükümeti (IMH) bünyesinde kalite altyapısından sorumlu kuruluş, Planlama Bakanlığı'na bağlı Merkezi Standardizasyon ve Kalite Kontrol Kurumu'dur (COSQC - <http://www.cosqc.gov.iq>) Yerel ürünler ile gerekli görülen ithal ürünler için Irak standartlarının akreditasyonu, yayımlanması ve güncellenmesi COSQC tarafından yapılmaktadır. Firmalar, kendi alanlarına ilişkin standartlara belirli bir bedel karşılığında COSQC'den erişebilmektedir. Irak'ın ithalatı uyguladığı ürün güvenliği tedbirlerinin başında "Sevk Öncesi İnceleme" (SÖİ) gelmektedir. COSQC tarafından yetkilendirilen özel kuruluşlarca yürütülen SÖİ, Irak'a ihracat yapan tüm ülkelere uygulanmakta olup yalnızca Türkiye'ye özgü değildir. Türkiye'de yetkilendirilmiş kuruluşlar Applus, Bureau Veritas, Intertek ve TÜV Austuria Türk'tür.

SÖİ kapsamındaki ürün grupları arasında oyuncaklar, elektrikli ve elektronik ürünler, araçlar ve yedek parçaları, inşaat malzemeleri, gıda maddeleri (taze et, balık ve yaş meyve-sebze hariç), kozmetik ve kişisel hijyen ürünleri, ev gereçleri, mutfak aletleri, kimyasallar, makine yağları, tekstil ve ayakkabılar, kırtasiye, bebek bakım ürünleri, yakıtlı ısıtma cihazları, tütün mamulleri ile metal kutu ve kapaklar yer almaktadır.

Bu ürünler için uygunluk denetimi yapılarak sertifika düzenlenmektedir. Başvuru için proforma fatura, ürün bilgileri, test raporları, kalite belgeleri gibi evraklar talep edilmekte, ayrıca konşimento, akreditif ve menşe belgeleri de sürece dâhil olabilmektedir. Denetim; kalite kontrolün yanında miktar, markalama ve paketleme kontrolünü de içermektedir. Sürekli göndericiler için basitleştirilmiş denetim imkânı vardır. Uygulama ihracata öngörülebilirlik kazandırsa da yetkili kuruluşların ücretleri ek maliyet oluşturmaktadır. Bu nedenle sözleşmelerde bu maliyetlerin dikkate alınması önemlidir.

Kuzey Irak Bölgesel Yönetimin (IKBY) yetkili kuruluş Planlama Bakanlığı'na bağlı Standartlar ve Kalite Kontrol Kurumu'dur (KSQCA). Kurum, COSQC ile eşgüdüm halinde Irak federal ve uluslararası standartlarının bölgede uygulanmasını denetlemektedir.

IKBY'de hem sınırlarda hem de sevk öncesinde denetimler yapılabilmektedir. 2014'te kurulan New Standard Company (NSC), İbrahim Halil ve Hacı Ümrân sınır kapıları ile Erbil Havalimanı gibi noktalarda laboratuvarlar aracılığıyla kontroller yürütmektedir. Ayrıca Intertek, sevk öncesi inceleme ve uygunluk denetimleri yapmaktadır. İthal edilen ürünlerin yaklaşık %91'i NSC, %9'u ise Intertek tarafından kontrol edilmektedir.

Intertek'in denetimindeki ürünler genel olarak giyim ve deri eşyalar, araç yedek parçaları ve lastikler ile demir-çelik levhalardır.

İlaç, takviye edici gıda ve medikal ürünlerin ithalatı için önce İKBY Sağlık Bakanlığı'ndan ithal lisansı alınmakta, ardından Medikal Kontrol Kurumu'na (KMCA) başvurulmaktadır. İthalat sürecinde ürünler sınır kapısına ulaştığında laboratuvar testine tabi tutulur. Testler 5 ila 30 gün içinde sonuçlanmakta, parti başına 500-1000 dolar arasında ücretlendirme yapılmaktadır. Test sonuçları çıkmadan ürünler giriş yapabilse de depolarda bekletilmekte, barkodlu etiketler düzenlendikten sonra piyasaya sürülmektedir.

Lojistik ve Diğer Engeller

Irak Merkezi Hükümeti (IMH) ve İKBY arasındaki siyasi sürtüşmeler ve buna bağlı uygulama farklılıkları sebebiyle Türkiye'den ithal edilen malların sevkiyatında zorluklar yaşanabilmektedir. Ortak gümrük tarifesinin uygulanmaması, IMH ve İKBY arasında ithali yasak ve izne tabi ürün listelerindeki farklılıklar, gümrük vergileri ve referans kıymetlere açık kaynaklardan ulaşılamaması bu sorunların başlıca sebeplerindendir. Irak ile karayolu taşımacılığı Habur-İbrahim Halil gümrük kapıları aracılığıyla yapılmaktadır. İbrahim Halil gümrüğü, İKBY bölgesine açılmaktadır. Irak Merkezi Hükümeti idaresindeki vilayetlere geçişte gümrük kontrol noktaları olup buralarda ilave kontroller yapılabilmektedir.

Türkiye plakalı araçlar İKBY içerisinde dorselerini Irak plakalı araçlara teslim etmekte; IMH vilayetlerine gelmemektedir. Irak yakın zamanda uluslararası transit anlaşmasına (TIR) taraf olmuş, pilot taşımalar başlamıştır. Yakında transit taşımacılığın başlaması öngörülmektedir. Irak'ta merkezi gümrük standardı bulunmadığından sınır kapılarında farklı işlem ücretleri, belirsiz evrak talepleri ve keyfi uygulamalar yaşanabilmektedir. İbrahim Halil'de vergileri ödenerek serbest dolaşıma giren eşyaya Musul Barajı Gümrük Kontrol noktasında yeniden denetim yapılması, güzergâh üzerindeki kontrol noktalarında engellemeler, Türk tırlarının Musul Barajı'ndan güneye geçememeleri nedeniyle eşyaların Türk tırlarından Irak tırlarına aktarılma zorunluluğu ve Irak vizesi almada karşılaşılan zorluklar ihracatçılarımızın Irak pazarında yaşadığı engellere örnek verilebilir.

Irak Merkezi Hükümetince 5702.32.30 ve 5702.32.10 GTİP kodlu halı ürünlerine dört yıl süreyle yüzde altmış (%60) oranında ilave gümrük vergi uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu vergi, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimine bağlı İbrahim Halil Gümrük Müdürlüğünde eşyanın güneye gideceği beyan edildiğinde tahsil edilmektedir. Musul vilayetine geçiş noktası olan Musul Barajı Gümrük Kontrol Noktasında verginin kontrolü ve tahsili yapılmaktadır.

Irak'ta geçmiş yıllara kıyasla güvenlik durumunda iyileşme söz konusu olup karayolu seyahatinde belirgin risk bulunmamaktadır. Şehirler arası yollarda çok sayıda kontrol noktası vardır ve güvenlik kontrolleri yapılmaktadır. Güvenlik durumu bölgesel faktörlere bağlı değişkenlik gösterebileceğinden, Dışişleri Bakanlığının seyahat ve güvenlik duyurularının takip edilmesi önemlidir.

Türkiye ile Irak arasındaki ticaret özellikle Habur-İbrahim Halil gümrük kapıları kapılarında başlayan karayolu taşımacılığıyla gerçekleştirilmektedir. Lojistik merkezleri ticaretin yoğun olduğu şehirlerdedir. Bağdat ile birlikte Erbil, Duhok ve Zaho Kuzey Irak'taki önemli lojistik merkezleridir. Basra, Irak'ın tek liman şehri olması nedeniyle deniz taşımacılığında önemlidir.

Es-Sudani liderliğindeki Irak Merkezi Hükümeti, Kuzey Irak Bölgesel yönetimi altındaki lojistik merkezlerinin güney vilayetlere yönelmesine yönelik kararlar almaktadır. Ayrıca Irak yönetimi, son yıllarda yerli üretimi teşvik amacıyla bazı dönemlerde ithalat kısıtlamaları getirmekte ve yerli üreticileri destekleyici sübvansiyon politikaları uygulamaktadır. Bu durum, pazara girmek isteyen yabancı üreticiler için düzenli piyasa takibi ve yerel ortaklarla iş birliğini gerekli kılmaktadır.

Irak'ta Uluslararası Yatırımların Genel Görünümü

Irak, uluslararası enerji şirketleri için başlıca cazibe merkezlerinden biri konumundadır. Yaklaşık 145 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervine sahip olan Irak, Ortadoğu'nun toplam rezervlerinin yaklaşık %18'ine sahiptir.

Irak Petrol Bakanlığı, yaptığı açıklamada ülkede keşfedilmemiş kaynakların yaklaşık 215 milyar varil olduğunu belirtmiştir. IKBY rezervler de dahil edildiğinde, Uluslararası Enerji Ajansı (IEA), Irak'ın kaynaklarını yaklaşık 246 milyar varil olarak öngörmektedir.

Irak'ın petrol rezervleri aynı zamanda ekonomik açıdan son derece caziptir. Ülkede üretim maliyetleri dünya genelindeki en düşük seviyeler arasında yer almakta olup, çıkarma giderleri varil başına ortalama yalnızca 1-2 dolar düzeyindedir. Resmî olarak, Irak hükümeti 2029'a kadar günlük 6 milyon varil üzerine üretim kapasitesini çıkarma hedefi koymuştur.

Çinli Firmaların Son Yıllarda Kurduğu Hakimiyet

Son on yılda Çinli şirketler, Irak'ın enerji sektöründeki varlıklarını istikrarlı bir şekilde genişleterek ülkenin geniş petrol kaynakları üzerinde kayda değer bir kontrol sağlamıştır. Irak'ın sabit ücretli anlaşmalardan kâr paylaşımına dayalı sözleşmelere geçişi, Çinli bağımsız üreticileri ülkenin petrol sektörüne çekmede belirleyici bir rol oynamıştır. Çinli şirketler, Irak'ın petrol sektöründe rezerv yönetiminden üretim kontrolüne ve doğrudan mülkiyete kadar uzanan çok katmanlı bir etki alanı oluşturmuş durumdadır. Bugün itibarıyla bu şirketler, ülkenin mevcut günlük petrol üretiminin ise **yaklaşık üçte ikisini** (günde 3 milyon varil) kontrol etmektedir. Ayrıca Çinli kuruluşlar, doğrudan mülkiyet yoluyla yaklaşık 24 milyar varillik rezervde hisse sahibidir.

Bu tablo, Çin'in yalnızca teknik ve ticari bir aktör olarak değil, aynı zamanda Irak'ın enerji güvenliğinde ve küresel petrol piyasalarındaki stratejik dengelerde belirleyici bir güç olarak öne çıktığını göstermektedir. Bu genişleme, Pekin'in Ortadoğu'daki daha geniş jeopolitik hedeflerini ve uzun vadeli enerji güvenliği arayışını yansıtmaktadır. Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC), günümüzde Irak'ta baskın bir aktör olarak öne çıkmakta ve büyük petrol sahalarında (Haifaya, Rumaila, Batı Qurna 1 sahaları gibi) ülke üretiminin yarısından fazlasını üstlenmektedir. Çinli şirketler, Batılı rakiplerine kıyasla projeleri hızlı ve etkin bir biçimde hayata geçirme kapasiteleriyle dikkat çekmekte olup, bu nitelik Irak hükümetinin öncelikleriyle doğrudan örtüşmektedir.

Irak Hükümetinin Enerji Sektöründe Merkezileşme Çabaları

Yarı özerk statüye sahip IKB, tarihsel olarak Batı'nın Irak'taki nüfuzunu artırmada önemli bir kaldıraç işlevi görmüştür. Bölge, uzun süredir bağımsız petrol üretim ve ihracat faaliyetlerini sürdürmekte; çoğu zaman Bağdat'ın denetimi dışında, Batılı enerji şirketleriyle doğrudan iş birliği yapmaktadır. Buna karşılık, Bağdat yönetimi günümüzde Irak'taki tüm petrol ve doğal gaz kaynakları üzerinde yeknesak bir kontrol tesis etme yönünde kararlı ve yoğun bir çaba göstermektedir. Bu girişim, Batı'nın söz konusu stratejik avantajını doğrudan tehdit etmektedir. Bağdat'ın merkezileşme çabalarının neticeleri, Irak'taki uluslararası güç dengelerinin şekillenmesinde belirleyici rol oynayacaktır.

Batılı şirketlerin diğer enerji kaynaklarına yönelmesi

Ülkedeki istikrarsızlık, Batılı şirketleri doğal gaz ve yenilenebilir enerji alanlarına yönlendirecektir. Bu gelişme, Çinli firmalara alan açacak şekilde kademeli olarak gerçekleştiğinden, üretim kapasitesinin artış hızını yavaşlatsa da kısa vadeli petrol ihracatı üzerinde olumsuz bir etki yaratmayacaktır.

Çin merkezli olmayan uluslararası şirketlerin, petrol keşif ve üretim alanlarındaki faaliyetlerini Çinli firmalara alan açacak biçimde kademeli olarak azalttıkları hâlihazırda gözlemlenmektedir.

Örneğin, ExxonMobil ve Shell operasyonlarını küçültmüş, BP ve ENI de faaliyetlerini azaltmıştır. Buna karşın, TotalEnergies'in 27 milyar ABD doları tutarındaki Gaz Büyüme Entegre Projesi (GGIP) ile Ortak Deniz Suyu Tedarik Projesi (CSSP) devam etmektedir.

Hyundai, Samsung, Baker Hughes ve Siemens gibi firmalar, deniz suyu enjeksiyonu, gaz yakımının azaltılması ve elektrik şebekesi sağlanmasına yönelik projelerde yer almaya devam etmektedir.

Bu projeler, Irak'ın enerji altyapısı açısından büyük önem taşımaktadır. Irak bütçesindeki parçalanmalar, bazı sektörlerde artan ödeme risklerine ve ödemelerin daha yavaş yapılmasına yol açmıştır.

Ancak, söz konusu enerji altyapısı projeleri siyasi açıdan önemli görüldüğünden, Çin merkezli olmayan firmalar tarafından daha güvenli yatırımlar olarak değerlendirilmekte ve iptal edilme olasılıkları düşük görülmektedir.

Irak'ta Planlanmakta Olan Önemli Projeler

Sıra	Proje İsmi ve Yeri	Büyükölük (Milyon Dolar)	Firma/Kuruluş	Başlayış/Bitiş
1	Bağdat-Divaniye-Samava-Basra Demiryolu Hattının Yenilenmesi (Bağdat, Basra, Kadisiyye)	793	Irak Ulusal Yatırım Komisyonu	Planlama aşamasında
Bağdat-Divaniye-Samava-Basra Demiryolu Hattı Irak'ın güneyinde, ülkenin en önemli ulaşım koridorlarından biridir. Bu hat şu anda ortalama yaklaşık 65 km/s, en fazla ise 125 km/s hızla işletilmektedir. Dünya Bankası, 2025'te onaylanan Irak Demiryolları Genişletme ve Modernizasyon Projesi (IREM) kapsamında bu hattı da içeren toplam 1.047 km'lik demiryolu ağının modernizasyonu için destek duymuştur. Planlanan çalışmalar arasında yalnızca rayların değil; istasyonların, bakım atölyelerinin, sinyal sistemlerinin ve genel altyapının yenilenmesi de yer almaktadır. Hattın yüksek hızlı tren standardına çıkarılması yönünde de değerlendirmeler yapılmaktadır.				
2	Bağdat-Kerkük Otoyolu / Yol Rehabilitasyon Projesi (Bağdat, Kerkük)	750	Irak Ulusal Yatırım Komisyonu	Planlama aşamasında
Proje, Bağdat ile Kerkük arasındaki yolu rehabilite edip iyileştirmeyi hedeflemekte olup, bu güzergâh kuzey vilayetlerine yönelik trafik ve ticaret açısından stratejik öneme sahiptir.				
3	Mandawa Hidroelektrik / Baraj Projesi (Erbil, IKBY)	632	Irak Elektrik Bakanlığı, Geosonda - Konsolidacija AD (İnşaat) (Sırbistan), Geotecna Progetti Srl (Tasarım/ Mimarlık) (İtalya)	Planlama aşamasında
Mandawa Barajı, Kuzey Irak'ta su depolama, tarım ve hidroelektrik üretimi amacıyla planlanan stratejik barajlardan biridir; bölgedeki su akışının bir kısmını kontrol altına almayı, elektrik üretimini artırmayı ve su güvenliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Fizibilite ve tasarım süreci tamamlanmış olup, proje büyük ölçekli hidroelektrik potansiyeline sahip barajlar arasında yer almakta ve bazı kaynaklarda yaklaşık 621 MW kapasiteye ulaşabileceği belirtilmektedir.				

4	Bağdat Uluslararası Havalimanı (Bağdat)	600	Irak Hükümeti	Planlama aşamasında
Irak Hükümeti, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) iş birliğiyle Kamu-Özel Ortaklığı (PPP) modeli kapsamında Bağdat Uluslararası Havalimanı'nın yeniden geliştirilmesini planlamaktadır; proje kapsamında yıllık yaklaşık 9 milyon yolcu kapasitesine sahip, ileride 15 milyona çıkarılabilecek yeni yolcu terminalleri inşa edilecek, pist, güvenlik sistemleri ve iç altyapı modernize edilecek, ayrıca havalimanı çevresinde ticari tesisler geliştirilecek, personel eğitimi iyileştirilecek ve işletme standartları yükseltilecektir.				
5	Zakho Doğalgaz Santrali – 1A Aşaması (Duhok, IKBY)	578	Unit & Polteks Ltd (İşletmeci) (BAE), Polteks Group (Sponsor) (Irak), Unit Investment Trust (Sponsor) (Irak), Ansaldo Energia (İnşaat) (İtalya), Gama Holding (İnşaat) (Türkiye), 2U1K Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş. (Danışman/Proje Yönetimi) (Türkiye), Irak Elektrik Bakanlığı	Planlama aşamasında
Zakho Doğalgaz Santrali – 1A Aşaması, Kuzey Irak'ın Duhok vilayetinde 560 MW kapasiteli açık çevrim doğalgaz türbin santralinin inşasını kapsamaktadır; BOO (Yap-Sahip Ol-İşlet) modeliyle geliştirilen projede uzun vadeli elektrik alım anlaşmaları yapılmış, yakıt tedariki yerel bakanlıkça sağlanacak, fazla üretim ise ihracata yönlendirilebilecek, ayrıca santrali şebekeye bağlamak için 400/132/11 kV'luk trafo merkezi ve iletim altyapısı da planlanmıştır				
6	Bağdat-Musul-Rabia-Fişhabur Otoyolu Rehabilitasyon Projesi (Bağdat, Musul)	570	Irak Ulusal Yatırım Komisyonu, Irak Hükümeti	Planlama aşamasında
Proje, Irak Ulusal Yatırım Komisyonu (NIC) tarafından “önemli stratejik proje” olarak listelenmiş olup, güzergâh uzunluğunun yaklaşık 570 kilometre olacağı tahmin edilmektedir.				

7	Al-Muthanna Solar Güç Santrali Projesi (Müsenna)	520	PowerChina (Sponsor)	Planlama aşamasında
Irak'ın artan iç elektrik talebini karşılamak ve güneş enerjisiyle temiz enerji üretimini artırmak amacıyla planlanmış olup, toplam 750 MW kapasiteye ulaşacak şekilde tasarlanmıştır.				
8	Baiji Gübre Fabrikasının Rehabilitasyonu (Selahaddin)	500	Irak Hükümeti	Planlama aşamasında
Baiji (Bayji) kentinde, Salah al-Din vilayetinde yer alan ve DEAŞ kontrolü döneminde büyük ölçüde yıkıma uğrayan gübre fabrikasının rehabilitasyonu kapsamında, tesisin yeniden inşa edilerek işletmeye alınması planlanmakta; yılda yaklaşık 672.000 ton kapasiteyle azotlu (nitrojen) gübre üretecek şekilde tasarlanan proje, kamu-özel sektör ortaklığı modeliyle hayata geçirilmekte ve üretilen tüm gübrelerin Irak'ın tarımsal alanlarında kullanılarak ülkenin ithalata olan bağımlılığını azaltması hedeflenmektedir.				
9	Karbela Monorail Projesi (Kerbela)	450	Irak Ulusal Yatırım Komisyonu	Planlama aşamasında
Kerbela Monoray Projesi, Irak'ın kutsal şehirlerinden biri olan Kerbela'da ulaşım altyapısını modernleştirmeyi hedefleyen büyük ölçekli bir girişimdir. Proje, özellikle her yıl milyonlarca ziyaretçinin akın ettiği dini tören ve ayinlerde yaşanan ciddi trafik sıkışıklığını azaltmak ve şehir içi ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla planlanmıştır. İlk aşamada yaklaşık 15–18 kilometrelik bir hattın inşası öngörülmekte olup hattın ilerleyen safhalarda genişletilmesi planlanmaktadır. Beton konstrüksiyon üzerinde, yerden 6–8 metre yükseklikte inşa edilecek monoray hattında 10 ila 20 arasında istasyon bulunacak, trenlerin 1–2 dakikalık aralıklarla sefer yapması sağlanacaktır. Saatte 80–90 kilometre hızla hareket edebilecek trenler, vagon başına en az 300 yolcu kapasitesi ile günlük toplam 500.000 yolcu taşıma kapasitesine ulaşabilecektir. Irak Ulusal Yatırım Komisyonu tarafından yatırım çağrısı yapılan projenin bütçesinin yaklaşık 450 milyon dolar seviyesinde olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, Kerbela–Necef arasında kurulması planlanan hat ile iki kutsal şehrin birbirine hızlı, güvenli ve modern bir şekilde bağlanması öngörülmektedir. Bu kapsamda yeni hat, yaklaşık 1500 yolcu kapasiteli trenlerle 150–250 km/saat hız aralığında hizmet verecek ve iki şehir arasındaki ulaşım süresini 15–20 dakikaya kadar düşürecektir. Proje, Irak'ın hem dini turizmi destekleyen hem de modern ulaşım altyapısını güçlendiren sembolik yatırımlarından biri olarak dikkat çekmektedir.				

10	Golden City Konut Projesi (Basra)	250	Mister Wang Company (Güney Kore), Basra Valiliği	Planlama aşamasında
"Basra Golden City" adıyla anılan proje, toplam 1.992 konut biriminden oluşan konut amaçlı bir yerleşim olarak tasarlanmıştır. Farklı tipte apartman daireleri ile müstakil/villa konutlarının yer alacağı projede, tamamlandığında 10.000'den fazla kişiye barınma imkânı sağlanması öngörülmektedir. Ayrıca alışveriş merkezi, market, okul, cami, klinik, postane ve itfaiye gibi ticari ve kamu hizmet alanlarını da içeren proje kapsamında yaklaşık 34.000 m²'lik ticari ve hizmet alanı ile toplamda 329.000 m²'lik yerleşim inşaat alanı planlanmıştır.				

Irak'ta Planlama Aşamasında Olan Diğer Projeler

- Abu Al Khaseeb Gübre Fabrikası Rehabilitasyonu- Basra
- Zakho Doğalgaz Santrali'nin IB Fazı- Duhok (IKBY)
- Al Muthanna Çimento Fabrikası- Müsenna
- Bağdat-Bakuba-İran Sınırı (Al Munthiriya) Otoyol Rehabilitasyonu
- Qaladze Doğalgaz Santrali- Süleymaniye (IKBY)
- Samawa Sodyum Karbonat Projesi- Müsenna
- Samawa Kostik Soda Tesisi Projesi- Müsenna
- Bağdat-Kut-Umara-Basra Demiryolu Hattı
- Bağdat-Bakuba-Kerkük-Erbil-Musul Demiryolu Hattı- Kerkük, Erbil, Musul
- Rutba İstasyonu (Ramadi) – Trebel (Ürdün Sınırı) Demiryolu Projesi- El-Enbar
- Kuru Kanal Otoyolu Projesi, Faz II- Basra-Bağdat
- Musaib-Kerbela-Necef-Samava Demiryolu Hattı
- Arbat Endüstri Şehri Projesi- Süleymaniye (IKBY)
- Fao Limanı Petrol Rafinerisi- Basra

- Bağdat Monoray Projesi- Bağdat
- Basra Deniz Suyu Arıtma Tesisi- Basra
- Kerkük Rafineri Projesi- Kerkük
- Dukan Gölü Tatil Köyü- Süleymaniye (IKBY)
- Al-Qaim Fosfat Gübre Kompleksi- El-Anbar

Türk Firmalarının Planladığı veya İnşaat Aşamasında Olduğu Projeler

Türk müteahhitlik firmaları, 2024 yılında Irak'ta toplam 1 milyar 211 milyon dolar değerinde proje üstlenerek ülkedeki en önemli yabancı yükleniciler arasında yer almıştır.

Gerçekleşmekte olan ya da planlanan başlıca projeler

- Zakho Doğalgaz Santrali – Faz IA ve Faz IB, Duhok (IKBY) - Gama Holding (İnşaat), 2U1K Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş. (Danışmanlık/Proje Yönetimi)
- Nasiriye Spor Stadyumu Projesi, Nasiriyah (Dhi Qar) – Urcu Grup
- Al-Nasiriya Combined Cycle Gas-fired Power Plant, Dhi Qar – Enka İnşaat
- Bazian-ı Elektrik Santrali Dönüşüm Projesi – Süleymaniye (IKBY) – Enka İnşaat
- Total Energies ile beraber Basra bölgesinde petrol ve doğal gaz işleme tesisi kurulumu- Enka İnşaat
- Khor Al Zubair'da batırma tünel inşaat projesi – IRIS İnşaat
- Üçüncü Açık Deniz Boru Hattı Projesi (İtalyan Micoperi ve Türk ESTA Construction Ortaklığı)
- Dicle üzerinde Al-Kriat Köprüsü (HSY Yapı İnşaat ve Lüblanlı Khatib & Alami ortaklığı)

Bağdat metrosu projesi için Fransız, İspanyol ve Türk firmaların oluşturacağı bir konsorsiyumun seçilmesi planlanmaktadır.

Ortak Deniz Suyu Tedarik Projesi (CSSP)

Ortak Deniz Suyu Tedarik Projesi (CSSP), Irak'ın güneydeki petrol sahalarında üretimi optimize etmeye yönelik gelişmiş bir su yönetim sistemi olarak tasarlanmaktadır. Proje kapsamında Basra Körfezi'nden deniz suyu alınması, arıtılması ve ardından boru hatlarıyla üretim tesislerine taşınması planlanmaktadır. Enjekte edilecek bu suyun, rezervuar basıncını koruyarak sahaların ömrünü uzatması ve üretimi artırması öngörülmektedir. Yeterli su enjeksiyonu olmadan Irak'ın üretimi artırma kapasitesinin ciddi şekilde kısıtlı kalacağı değerlendirilmektedir. CSSP, bu sınırlamayı ortadan kaldırmayı amaçlayarak, çok sayıda sahada gelişmiş petrol geri kazanım tekniklerini destekleyecek altyapıyı sunmayı planlamaktadır.

Ortak Deniz Suyu Tedarik Projesi'nin (CSSP) kontrolü, son on yılda Batılı ve Çinli şirketler arasında yoğun bir rekabete sahne olmuştur. ExxonMobil, Ortak CSSP'nin geliştirilmesinde başlangıçta lider konumdaydı; Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) ise ikincil bir rol üstlenmişti. Ancak Amerikan enerji devi, Irak'taki zorlu operasyonel ortam nedeniyle projeden nihayetinde çekildi. Şirket, özellikle yolsuzluk endişeleri ve yönetim sorunlarının faaliyetleri giderek zorlaştırdığını gerekçe olarak göstermiştir. ExxonMobil'in çekilmesinin ardından, Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) projede liderliği üstlendi. Ancak, bu denli büyük ve karmaşık bir projeyi yönetmede karşılaşılan teknolojik ve operasyonel kısıtlar nedeniyle ilerleme sınırlı kaldı.

Günümüzde Fransız enerji devi TotalEnergies, 27 milyar dolarlık dört projelik kapsamlı bir anlaşma çerçevesinde Ortak Deniz Suyu Tedarik Projesi'nde başlıca geliştirici rolünü üstlenmektedir. Zorluklara rağmen şirket, şu ana kadar konumunu korumayı başarmıştır. Son dönemde Çin, bu kritik altyapı projesinin kontrolünü ele geçirme yönündeki stratejik ilgisini artırmış ve daha önce diğer Irak petrol varlıklarını güvence altına almakta etkili olmuş taktikleri kullanmaya başlamıştır.

Kalkınma Yolu Projesi

Kalkınma Yolu Projesi, Irak Merkezi Hükümeti'nin mega projeler üstlenme kararlılığını yansıtan ve petrol gelirlerine bağımlı ekonomiyi çeşitlendirme hedefinin önemli bir parçası olan stratejik bir girişimdir. Bu projeye özel sektör yatırımlarının teşvik edilmesi, istihdamda kamunun ağırlığının azaltılması ve sürdürülebilir bir büyüme modeline geçilmesi amaçlanmaktadır. Toplam maliyeti yaklaşık 17 milyar dolar olarak öngörülen proje, Irak'ın ekonomik geleceğinde kritik bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Kalkınma Yolu, yalnızca ülkeyi petrol bağımlılığından kurtarmayı değil; ekonomik çeşitlilik ve istihdama dayalı yeni bir kalkınma modeli oluşturmayı, aynı zamanda Irak'ı modern ulaşım altyapısıyla Asya ve Körfez'i Avrupa'ya bağlayan bir ticaret köprüsü haline getirmeyi hedeflemektedir.

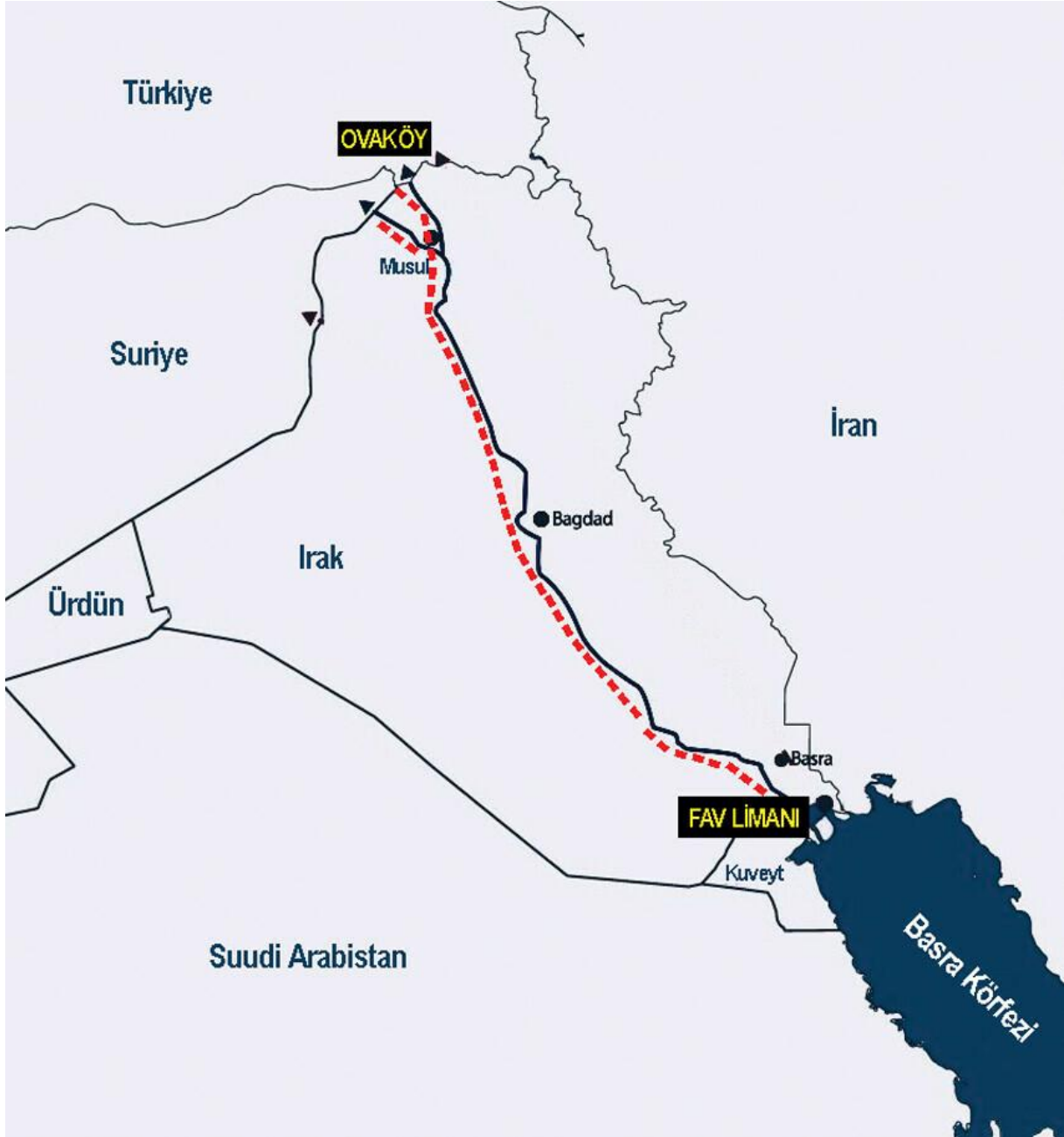
Bu vizyonun merkezinde yer alan Büyük Faw Limanı Projesi, Basra'daki El-Faw bölgesinde inşa edilmekte olup Irak'ın en büyük stratejik altyapı yatırımlarından biridir. İlk fazda beş iskelenin tamamlandığı projede nihai hedef 100 iskeleye ulaşmaktır. Liman, Basra'nın deniz erişimini güçlendirmeyi ve Irak'ı bölgesel bir lojistik merkez haline getirmeyi amaçlamaktadır. Tarama çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmış, kara yolu ve tünel bağlantılarında ilerleme kaydedilmiştir. Liman projesinin sponsoru General Company for Ports of Iraq (GCPI) olup, inşaatı üstlenen firmalar arasında Güney Kore'den Daewoo Engineering & Construction ile Hollanda'dan Archirodon yer almaktadır.

Kalkınma Yolu kapsamında 1.176 km yüksek hızlı demiryolu ve 1.190 km otoyol inşa edilerek Basra Körfezi'ndeki Büyük Faw Limanı'ndan Türkiye sınırına uzanan hatlar oluşturulacaktır. Projenin üç fazda tamamlanması planlanmakta olup bazı kaynaklar 2028, 2033 ve 2050 yıllarını takvim olarak göstermektedir. Güzergâhın başlıca uğrak noktaları arasında Divaniye, Necef, Kerbela, Bağdat ve Musul bulunmakta, hattın Türkiye bağlantısı ise Ovaköy sınır kapısına karşılık gelen Fişhabur üzerinden sağlanacaktır. Türkiye Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, proje kapsamında Şanlıurfa–Ovaköy arasında 320 kilometrelik yeni bir otoyol inşa edeceklerini belirtmiş; Hindistan, Doğu Asya ve Basra Körfezi ülkelerinden Irak'ın güneyinde yapımı süren Grand Faw Limanı'na gelecek yüklerin, 1.200 kilometrelik çift yönlü otoyol ve demiryolu aracılığıyla Türkiye'ye ulaştırılmasının hedeflendiğini açıklamıştır.

Güzergâhın Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'nden ne kadar geçeceği konusu tartışmalı olmaya devam ederken, bu iddialara yanıt veren Irak Ulaştırma Bakanı Razzaq Muhaibis Al-Saadawi, IKBY'nin projeden dışlanmadığını vurgulamış ve “Kalkınma Yolu, Musul, Rabia, Duhok ve Fişhabur üzerinden Türkiye'ye giriş yapacaktır” ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca, Çin'in projeye katılımı konusunda şu ana kadar herhangi bir ilerleme sağlanmadığını kaydeden Al-Saadawi, finansman sürecinde Çin'e de başvurulacağını açıklamıştır.

Türkiye'nin projedeki rolüne de değinen Al-Saadawi, “Türkiye'nin projedeki rolü, Irak'ınki gibi asli bir roldür. Irak ile Türkiye arasında ikili bir müzakere gerçekleştirilmiştir. Türkiye de Irak gibi proje konusunda ayrıcalıklara sahiptir. Bu proje, her iki ülkenin ortak projesidir” sözleriyle Ankara–Bağdat iş birliğinin altını çizmiştir.

Kalkınma Yolu Projesi Haritası

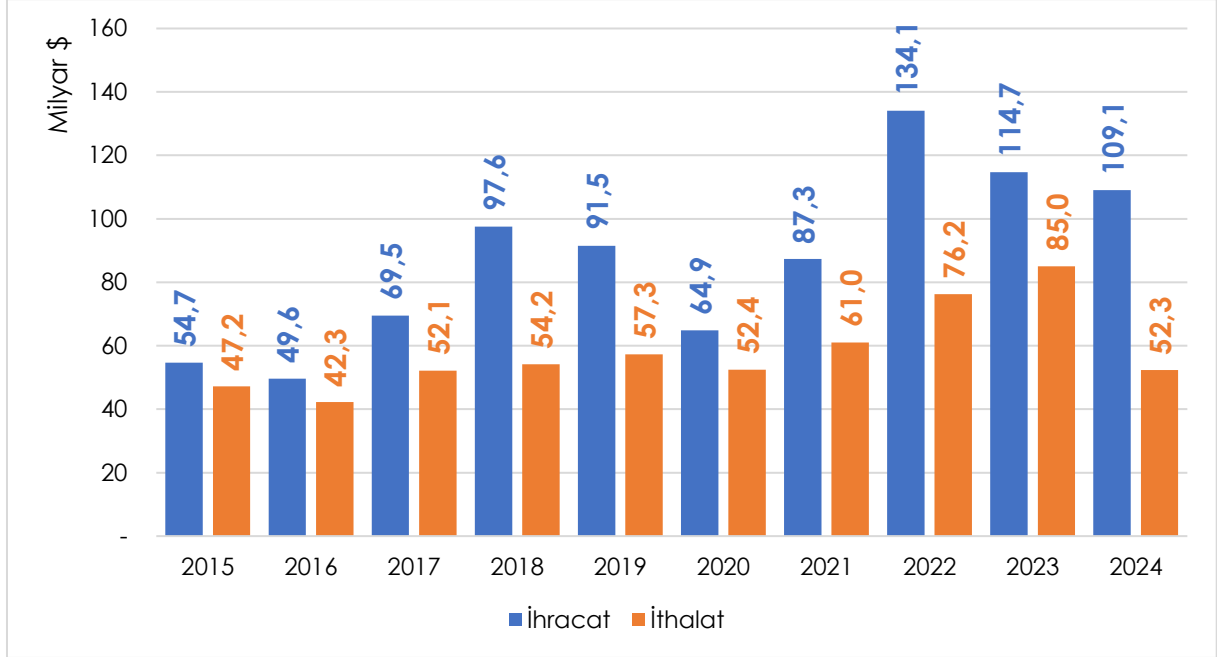

Ülke Ekonomik Ve Siyasi Risk Değerlendirmesi (Fitch Ratings)

	Avantajlar	Kırılganlıklar
Ekonomik	- Irak'ın dünyadaki en büyük petrol rezervleri ve doğal gaz yataklarından bazılarına sahip olması ve bu nedenle ülkenin önemli ölçüde döviz rezervlerine sahip olması - Ceyhan-Kerkük boru hattının yeniden açılmasının, Kuzey Irak'ta petrol üretimini arttıracak olması ve bunun orta vadede ülkenin petrol ihracatı gelirlerine katkı sağlayacak olması - Ülkenin demografik açıdan bölgede en büyük ve dinamiklerden biri olması - Altyapı ve telekomünikasyon alanlarında, güçlü demografik yapısının etkisiyle önemli bir büyüme potansiyelinin bulunması	- Kamu çalışanlarının serbest ekonomi hakkında az tecrübesinin olması, ülkedeki siyasi-kültürel bölünmeler nedeniyle sorumluluklarının siyasi-kültürel aidiyetlere göre dağıtılması - Kamu harcamalarına dayalı ekonominin özel sektörü dışlayıp verimliliği sınırlaması, - Petrol fiyatlarında yaşanacak daha fazla düşüşün, Irak'ta bir bütçe krizi tetiklemesi, - Halk desteğini almak için yapılan kamu harcamalarının kronik enflasyonu körüklemesi - Petrol dışı sektörlerdeki zayıf altyapının gelişmesi için yabancı yatırımlara duyulan yoğun ihtiyacın ülkenin ekonomik bağımsızlığını zedelemesi - Son dönemde yapılan bütçe çalışmalarının Irak'ın mali pozisyonunu zayıflatıp ülkenin borç seviyesinin yükselteceğinin öngörülmesi - Ülkenin döviz rezervlerinin azalmasıyla birlikte, bu rezervlerin özellikle daha geniş bütçe açıklarını finanse etmek için kullanılmasının Irak'ın döviz kuru üzerinde baskı oluşturmaları
Siyasi	- Irak'ın OPEC piyasaları içinde en büyük üçüncü petrol üreticisi olmasının ülkeye küresel enerji politikasında önemli bir ağırlık kazandırması - Irak'ın kritik petrol varlıklarının, pazardaki yatırımlarını ve çıkarlarını korumaya hevesli yabancı güçler tarafından sağlanan güvenlik desteğinden faydalanması - Es-Sudani hükümetinin ülkede güvenlik durumunun kontrolden çıkmasını önleme konusunda ortak çıkarları bulunan siyasi partiler arasındaki bir uzlaşmayı yansıtmaması. - Ülke içindeki güvenlik ortamındaki göreceli iyileşmelerin, Irak'ın bir yatırım merkezi olarak cazibesini kademeli olarak artırması	- İsrail'in İran'a karşı operasyonlarını yeniden başlatmasının, Irak'ı bölgedeki bir askeri çatışmaya sürükleyebilecek olması - Yaklaşan seçimlerin istikrarlı bir hükümetin kurulmasıyla sonuçlanmamasının (örneğin 2021'de olduğu gibi) ekonomik iklimi zayıflatması 2023'ün ilk çeyreğinde kabul edilen seçim yasası değişikliğiyle daha da yoğunlaşan etnik-kültürel parçalanmanın, orta ve uzun vadede tutarlı politika oluşturulmasını engellemesi

II-IRAK'IN DIŞ TİCARETİ

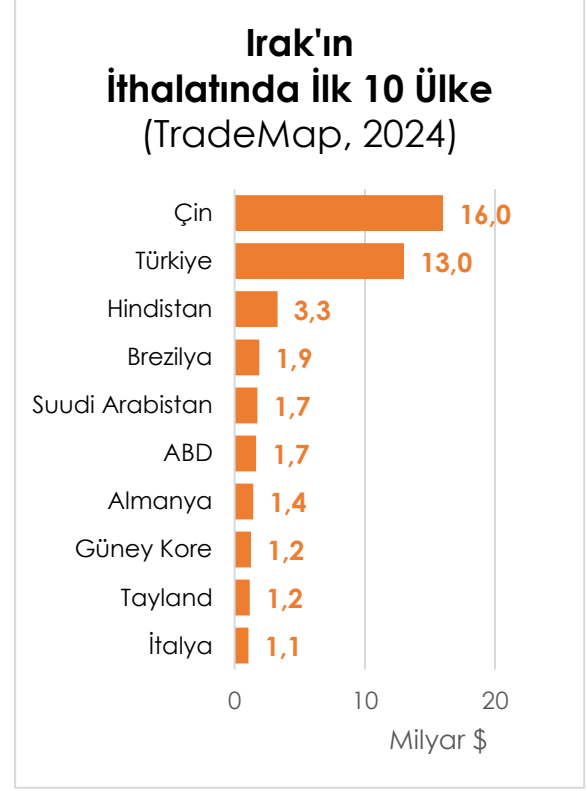
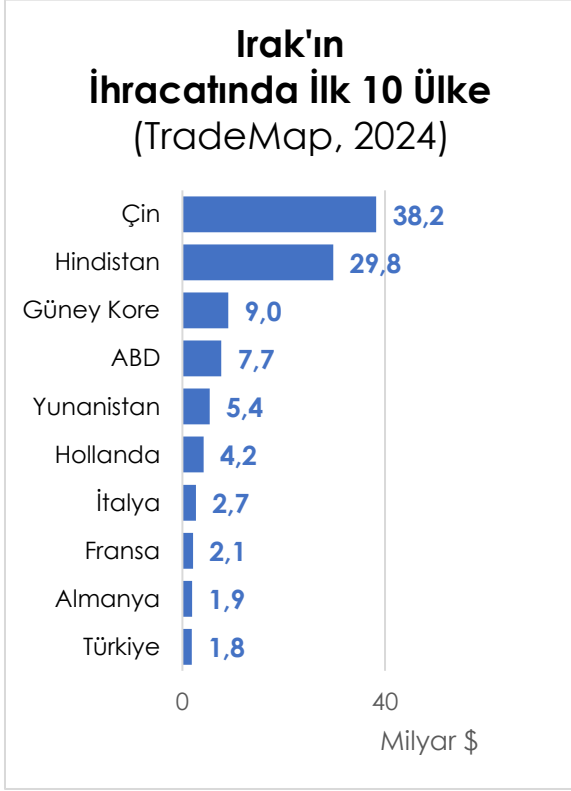
(TradeMap, 2015-2024)

- Petrol fiyatlarındaki küresel dalgalanmalar ve OPEC+ grubunun aldığı kararlar, gelirlerinin büyük kısmını petrol satışlarından elde eden Irak'ın ihracat performansını doğrudan etkilemektedir.
- 2014'ten itibaren ABD'nin kaya petrolü üretiminde yaşanan hızlı artış, 2015 yılında küresel petrol arzını önemli ölçüde genişletmiş ve bu durum petrol fiyatlarının düşük seviyelere gerilemesine yol açmıştır. Aynı dönemde, İran ile nükleer anlaşmanın yürürlüğe girme beklentisi de piyasadaki arz fazlası endişelerini artırarak fiyatlar üzerinde ilave bir baskı yaratmıştır. Bu unsurlar, Irak'ın toplam petrol ihracat gelirlerini sınırlayan başlıca faktörler olmuştur.
- 2018 yılında OPEC+ tarafından alınan üretim kotasının artırılması kararı ülkenin petrol ihracatının o dönemde rekor seviyelere ulaşmasını sağlamıştır. Bu süreçte özellikle Asya piyasalarından gelen güçlü talep de ihracat artışını desteklemiştir. 2020 yılında patlak veren COVID-19 pandemisi, küresel petrol talebinde keskin bir daralmaya yol açmış ve OPEC+'ın aldığı üretim kısıntısı kararlarıyla birlikte Irak'ın toplam petrol ihracatında önemli bir düşüş yaşanmıştır.
- Pandemi sonrasında, 2021 yılından itibaren küresel ekonominin yeniden canlanmasıyla birlikte petrol talebinin toparlanması ve OPEC+ tarafından uygulanan üretim kısıtlamalarının kademeli olarak gevşetilmesi sayesinde Irak'ın ihracatı yeniden artış trendine girmiş, 2022 yılında ise yeniden tarihi seviyelere ulaşmıştır. 2022 yılının sonlarına doğru Ukrayna krizinin yarattığı jeopolitik belirsizlik sonucunda enerji piyasasında kırılganlık artmış, buna

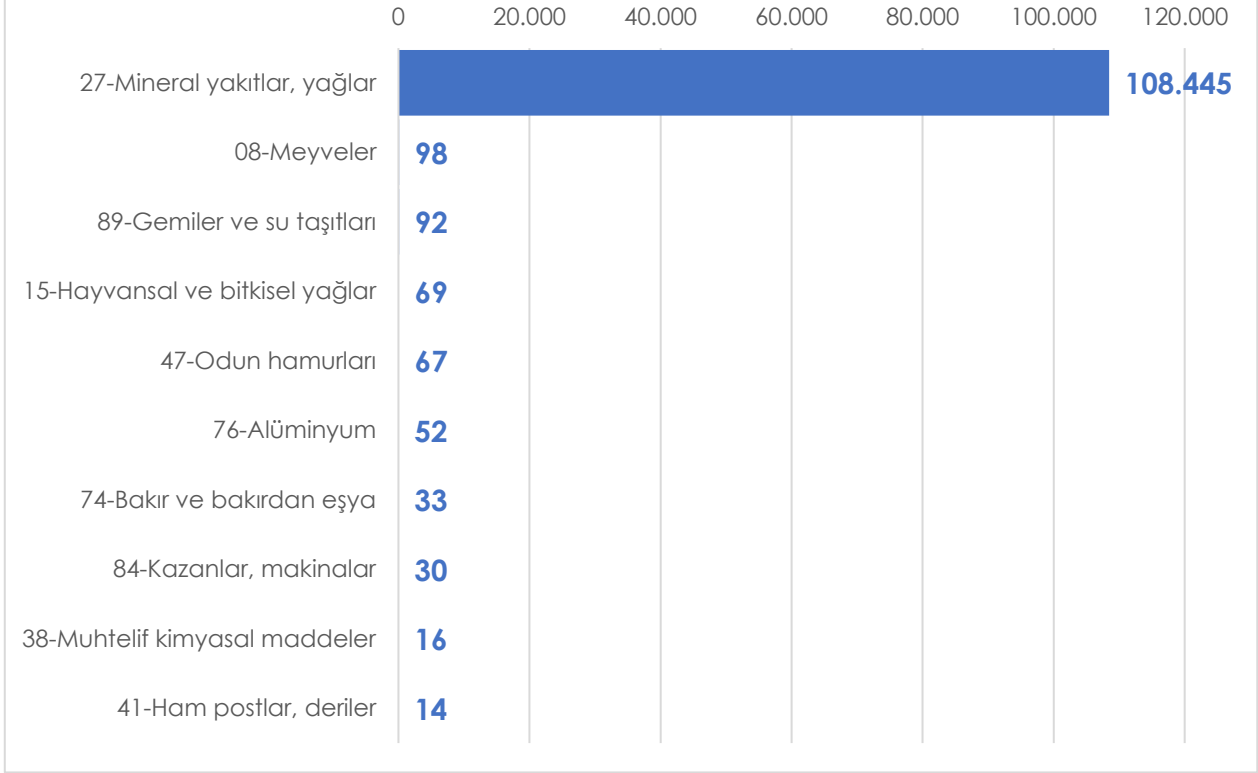
karşılık olarak OPEC+ önemli bir üretim kesintisi kararı almıştır. Ayrıca, Kerkük–Ceyhan petrol boru hattının 23 Mart 2023'te kapanması, Irak'ın Avrupa pazarlarına — özellikle Yunanistan, İtalya ve Almanya gibi ülkelere — yaptığı ihracatın azalmasına neden olmuştur. Tüm bu gelişmeler sonucunda, 2023 yılında Irak'ın toplam petrol ihracatında dikkate değer bir düşüş yaşanmıştır.

- 2024 yılında Asya pazarlarından gelen istikrarlı talebin sürmesine rağmen, OPEC+ çerçevesinde uygulanan üretim kesintilerinin devam etmesi ve Kerkük–Ceyhan hattının hâlâ kapalı olması, Irak'ın toplam ihracatının bir miktar daha gerilemesine yol açmıştır.
- On yıllık dönem incelendiğinde, dalgalanmalara rağmen Irak'ın toplam ihracatının 2015'e kıyasla 2024'te iki katına çıktığı görülmektedir. Bu genel artış eğiliminin temel nedenleri arasında üretim ve ihracat kapasitesinin önemli ölçüde güçlenmesi ile Asya pazarlarından gelen güçlü talep yer almaktadır.
- İhracattaki bu artışa rağmen Irak'ın ithalatı on yıllık periyotta sadece %10,8 artış göstermiştir.
- Irak'ın petrol gelirlerinin büyük bir bölümü, kamu çalışanlarının maaşları, sübvansiyonlar ve borç ödemeleri için kullanılmış; bu gelirler, sanayi kapasitesini genişletmek veya iç pazarı canlandırmak amacıyla yeterli ölçüde yatırıma dönüştürülmemiştir. Bu durum, makine, teknoloji ve tüketim malları gibi ithal ürünlere yönelik iç talebin orantılı bir şekilde artmamasına yol açmıştır. Bununla birlikte, 2022 ve 2023 yıllarında petrol gelirlerinde önceki yıllara göre gözlemlenen artışın ithalat üzerinde kısmi bir genişleme etkisi yarattığı görülmektedir.
- Ayrıca, döviz kuru politikaları ve mali kısıtlamalar da ithalat artışını sınırlandıran önemli faktörler olmuştur. Düşük petrol fiyatlarının yaşandığı dönemlerde (örneğin 2015–2016 ve 2020 yıllarında) hükümet, döviz rezervlerini korumak amacıyla ithalat kısıtlamaları uygulamış veya ödemeleri ertelemiştir.

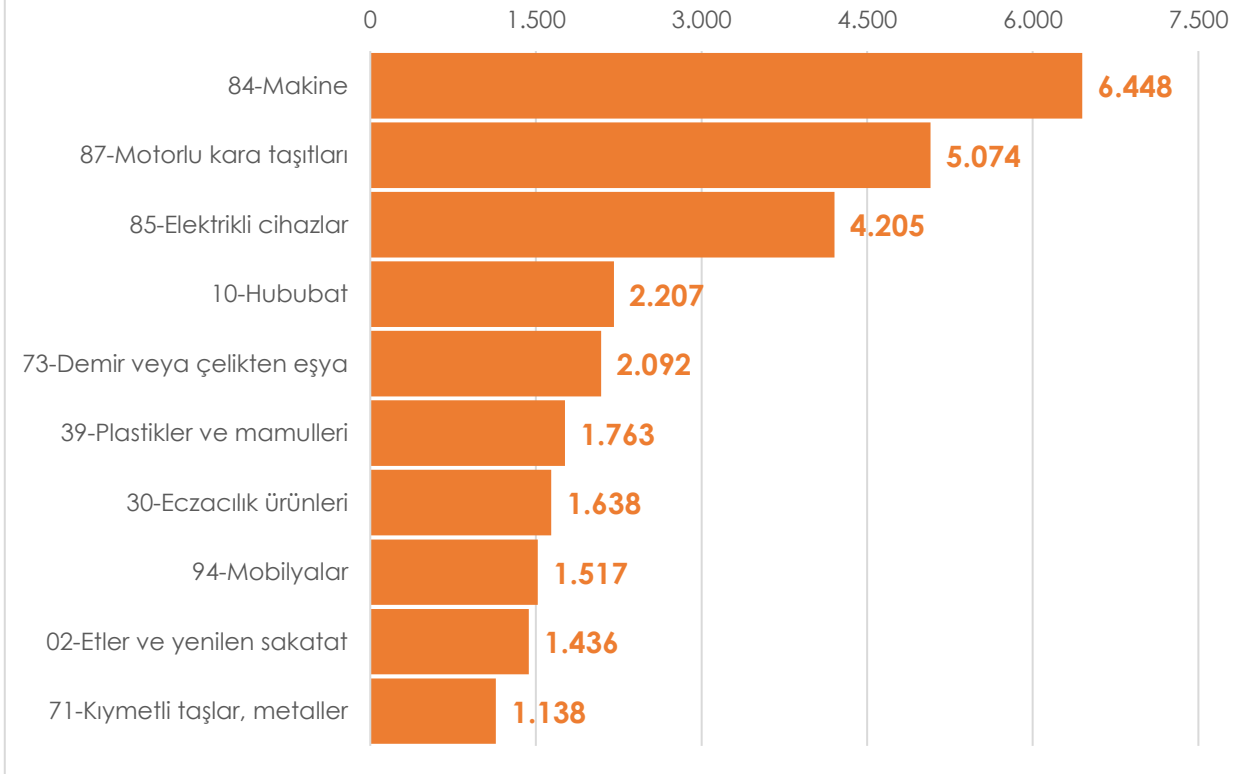
- 2024 yılında ise hükümetin uyguladığı mali disiplin politikaları, bütçe öncelikleri ve döviz kısıtlamaları sonucunda ithalat, ihracattaki azalıştan çok daha belirgin bir şekilde gerilemiştir.
- Irak Finans Bakanlığı'nın 2025 yılında yayımladığı rapora göre, 2024 yılında Irak'ın petrol ihracat gelirlerinin %40'ı Çin'e, %30'u ise Hindistan'a yapılan ihracattan elde edilmiştir.
- Petrol ihracatı, son dört yıl içerisinde Hindistan'a yönelik olarak yıllık ortalama %15 oranında artış göstermiş ve bu ihracat, Hindistan'ın toplam petrol ithalatının %20'sinden fazlasını oluşturmuştur.
- Çin'e yapılan ihracat, son yılda 12,7 milyar dolardan 38,2 milyar dolara yükselerek yaklaşık üç kat artmıştır. Aynı dönemde Güney Kore'ye ihracat %44, ABD'ye %68, Yunanistan'a %63 ve Hollanda'ya %150 oranında artış göstermiştir. Buna karşılık, İtalya'ya yapılan ihracat %28 oranında azalarak aşağı yönlü bir eğilim sergilemiştir.
- Irak'ın ithalatında son on yılda önemli değişimler gözlenmiştir. Çin'den yapılan ithalat 7,9 milyar dolardan 16 milyar dolara çıkarak %102 artmış, Hindistan'dan ithalat %191, Brezilya'dan %516 ve Suudi Arabistan'dan %256 oranında artış göstermiştir. Buna karşılık, ABD'den yapılan ithalat %16 oranında azalmıştır.

Irak'ın İhracatında İlk 10 Ürün (2024, milyon \$, TradeMap)

- Petrokimya ve diğer enerji ürünlerinin 2024 yılında 108,4 milyar dolar ile açık ara en yüksek ihracat kalemi olmuş ve Irak ihracatının büyük bölümünü oluşturmuştur. Petrokimya ve diğer enerji ürünlerinin toplam ihracattaki payı 2015'te %97,6 iken 2024'te %99,4'e yükselmiştir.
- Bu durum, Irak'ın ihracat yapısının giderek daha fazla enerji sektörüne bağımlı hale geldiğini göstermektedir.
- Meyve grubu ihracatı 2015'te 108 milyon dolar iken 2024'te 99 milyon dolara gerileyerek sınırlı bir düşüş yaşamıştır.
- Gemi ve su taşıtları ihracatı 2015'te 4 milyon dolar iken 2024'te 92 milyon dolara çıkarak dikkat çekici bir artış göstermiştir.
- Hayvansal ve bitkisel yağ ihracatı ise 2015'te neredeyse yokken 2024'te 69 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.
- Alüminyum, bakır gibi ürünler, toplam ihracat içinde düşük paya sahip olmakla birlikte, ekonominin enerji dışı sektörlerle yayılma çabasının göstergesidir.

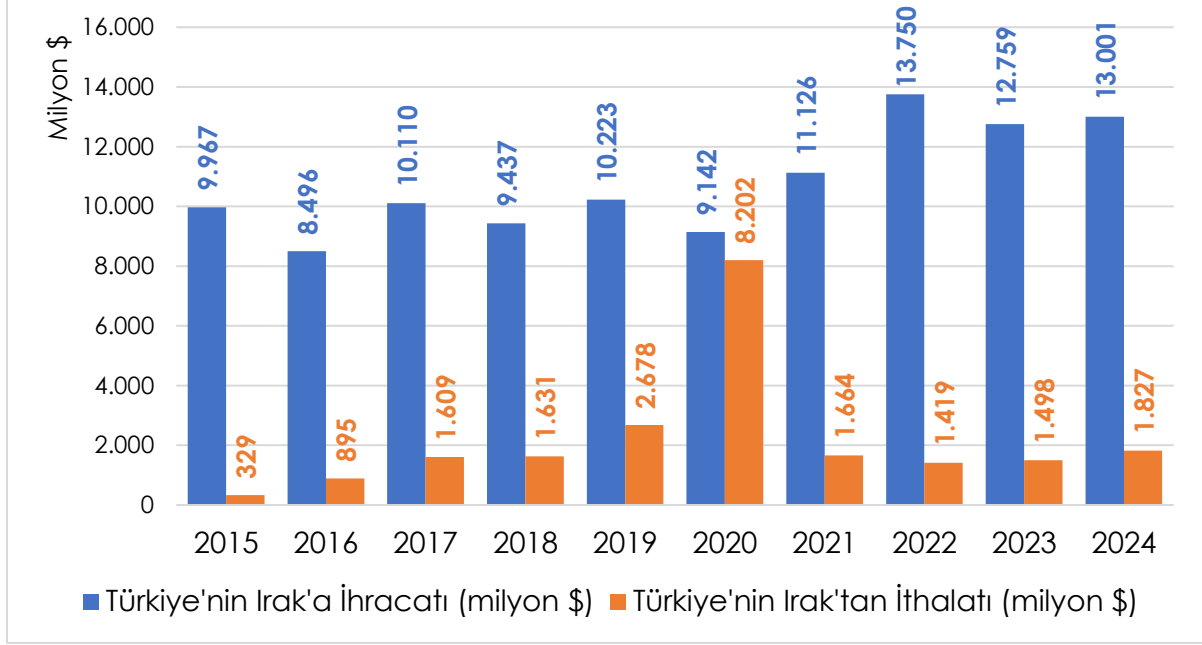
Irak'ın İthalatında İlk 10 Ürün (2024, milyon \$, TradeMap)

- Makine ithalatı, 2024 yılında 6,4 milyar dolar ile Irak'ın toplam ithalatında en büyük kalemi oluşturarak sanayi ve altyapı yatırımlarının yoğunluğunu ortaya koymaktadır. Makine ithalatı son on yılda %27 oranında artmıştır.
- Motorlu kara taşıtları ithalatı 5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş, ulaştırma ve taşıma sektörlerinin dışa bağımlılığını gözler önüne sermiş ve son on yılda %65 artış göstermiştir.
- Elektrikli cihazlar, 4,2 milyar dolar ile üçüncü sırada yer almış ancak son on yılda bu ürün grubunun ithalatı %7 oranında azalmıştır.
- Aynı dönemde hububat ithalatı %172 gibi dikkat çekici bir artış kaydetmiştir. Hububat ithalatı 2,2 milyar dolar ile tarım sektöründe önemli bir dışa bağımlılığın sürdüğünü göstermektedir.
- Demir veya çelik ithalatı son on yılda %3 oranında gerilemiştir.
- Plastikler ve mamulleri 1,76 milyar dolar ile üretim ve tüketim sektörleri açısından önemli bir ithalat kalemi olarak öne çıkmıştır.
- Eczacılık ürünleri ithalatı 1,64 milyar dolar ile sağlık sektöründe dış kaynaklara olan ihtiyacın devam ettiğini ortaya koymaktadır.

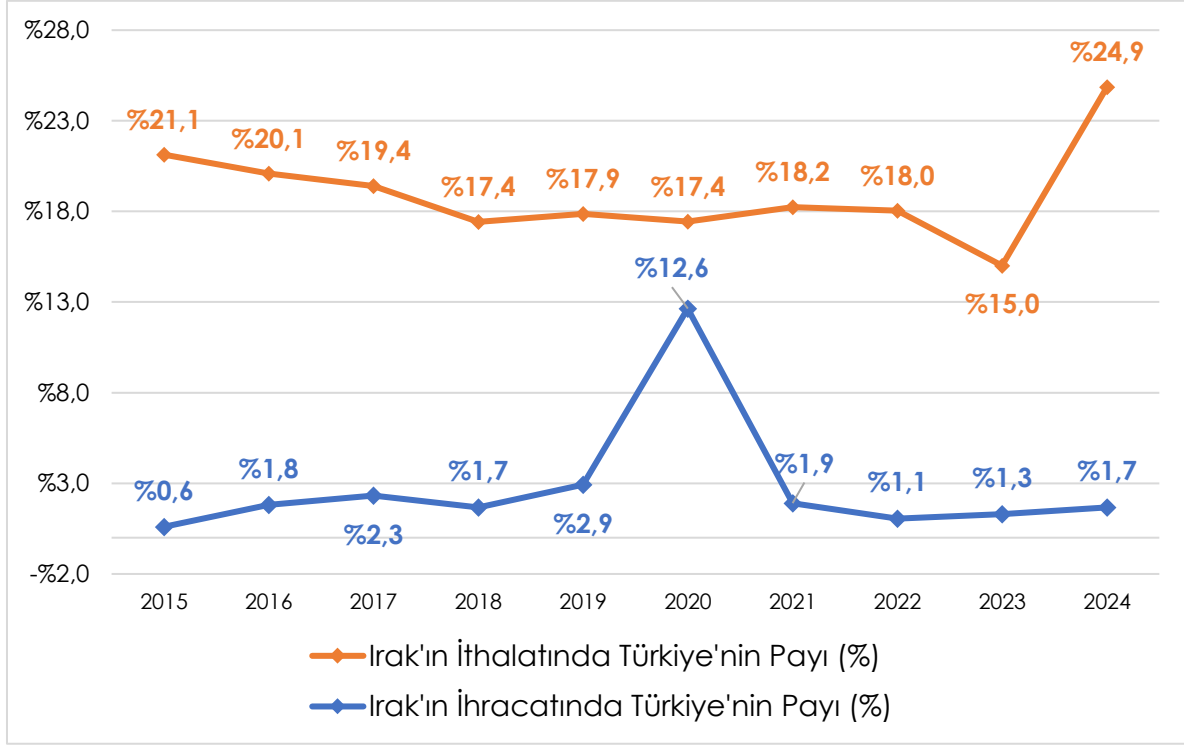
III-IRAK-TÜRKİYE DIŞ TİCARETİ

Irak ile Karşılıklı Ticaretimiz (TÜİK)

- Son 10 yılda Irak'a ihracatımız yüzde 30,4 oranında artış göstermiştir. Toplam değer bazında en fazla artış kaydeden sektörler Hububat (%79,9 artış), Kimyevi maddeler (%51,4 artış) ve Mobilya (%68,1 artış) sektörleri olmuştur.
- Yüzdesel artış açısından bakıldığında ise Gemi, Yat ve Hizmetleri (%16.321,8 artış), Kuru Meyve (%244,0 artış) ve Tütün (%188,2 artış) sektörleri öne çıkmaktadır. Buna karşılık, Hazır Giyim sektörü yüzde 18,9, Çelik sektörü yüzde 17,5, Deri ve Mamulleri sektörü yüzde 16,5 oranında düşüş yaşamıştır.
- Son 10 yılda Irak'tan ithalatımız yüzde 455,9 oranında artış göstermiştir. Değer bazında en çok artış sırasıyla; Kimyevi Maddeler (%2.986,6), Mobilya (%467), Demir ve Demir Dışı (%2.028,7), Hububat (%2.239,7), Meyve Sebze Mamulleri (%1.723,6) sektörlerinde olmuştur.
- Türkiye'nin Irak'tan yaptığı ithalatın 2019 ve 2020 yıllarında artmasının temel nedeni, işlenmemiş altın ithalatındaki yükseliştir. Nitekim 2018 yılında 1,3 milyar dolar olan Irak'tan işlenmemiş altın ithalatı, 2019'da 2,4 milyar dolara, 2020'de ise 7,9 milyar dolara ulaşmıştır.

Irak'ın İthalat ve İhracatında Payımız (TÜİK)

- Irak'ın ithalatında Türkiye'nin payı 2015 yılında %21 seviyesindeyken, 2023 yılında %15'e kadar gerilemiştir. Pandemi sonrasında artan petrol gelirleri Irak'ın ithalatını yükseltmiş, ancak Türkiye'nin Irak'a ihracatının bu artışla aynı oranda büyümemesi, Türkiye'nin Irak'ın ithalatındaki payının azalmasına yol açmıştır. 2024 yılında ise resmi olmayan verilere göre Türkiye'nin Irak'ın ithalatındaki payının %25 seviyesine yükseldiği öngörülmektedir. Bu artışın temel nedeni, Irak'ın toplam ithalatında daralma yaşanmasına rağmen Türkiye'nin Irak'a ihracatının 2024 yılında az da olsa artış göstermesidir.
- Irak'ın ihracatında ülkemizin payı 2015 yılında %1'in altında seyrederken, 2020 yılında %12,6 seviyesine yükselmiştir. Bu artış Irak'tan yapılan petrol ürünleri ithalatından değil, Irak'tan yapılan işlenmemiş altın ithalatındaki önemli artıştan kaynaklanmaktadır. Nitekim, 2018 yılında 1,3 milyar dolar olan işlenmemiş altın ithalatı 2019'da 2,4 milyar dolara, 2020'de ise 7,9 milyar dolara kadar yükselmiştir. İlgili ithalatın 2021 yılından itibaren kesilmesi neticesinde 2020 yılında elde edilen pay belirgin şekilde düşmüştür.
- 2021-2024 döneminde Irak'ın ihracatında Türkiye'nin payı %1 ile %2 arasında gerçekleşmiştir. 2024 yılında bu payın %1,7 seviyesine yükselmesinin nedeni, Türkiye'nin 2024 yılındaki toplam ithalatının 2022 yılına göre %5 azalmasına karşın Irak'tan yapılan ithalatın 1,5 milyar dolardan 1,8 milyar dolara çıkarak %22 artış göstermesidir.

Tablo: Irak'a İhracatımızda Sektörler
 (TİM, TÜİK, Ocak-Aralık Dönemi)

SEKTÖR	2023 (x1000\$)	2024 (x1000\$)	Değişim %
TOPLAM (GTS)	12.759.358	13.001.359	%1,9
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2.117.355	2.147.436	%1,4
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	1.113.116	1.158.286	%4,1
Mobilya, Kâğıt ve Orman Ürünleri	1.037.803	1.143.138	%10,1
Elektrik ve Elektronik	647.583	810.161	%25,1
Çelik	695.288	682.725	-%1,8
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	602.901	590.407	-%2,1
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	525.222	559.832	%6,6
Demir ve Demir Dışı Metaller	487.798	549.579	%12,7
Mücevher	274.330	452.321	%64,9
Yaş Meyve ve Sebze	266.590	393.121	%47,5
Makine ve Aksamaları	367.679	375.226	%2,1
Otomotiv Endüstrisi	277.787	289.824	%4,3
İklimlendirme Sanayii	262.453	265.049	%1,0
Halı	194.909	264.258	%35,6
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	169.206	179.076	%5,8
Meyve Sebze Mamulleri	143.016	159.969	%11,9
Tütün	129.317	151.800	%17,4
Tekstil ve Hammaddeleri	122.748	145.245	%18,3
Madencilik Ürünleri	125.431	127.505	%1,7
Deri ve Deri Mamulleri	81.751	104.048	%27,3
Gemi, Yat ve Hizmetleri	1.303	50.131	%3748,0
Zeytin ve Zeytinyağı	38.625	44.777	%15,9
Kuru Meyve ve Mamulleri	41.648	31.959	-%23,3
Fındık ve Mamulleri	7.396	11.637	%57,3
Savunma ve Havacılık Sanayii	2.161	6.106	%182,6
Süs Bitkileri ve Mamulleri	6.688	5.247	-%21,5

- Alçak Gerilim Kabloları / İletkenleri (Konnektörsüz) ürün grubundaki ihracatın kıyasla 146 milyon dolardan 171 milyon dolara, Sıvı Dielektrik Transformatörler'in 134 milyon dolardan 159 milyon dolara ve Dizel Jeneratörlerin 28 milyon dolardan 34 milyon dolara yükselmesi, elektrik-elektronik sektöründe gerçekleşen %25'lik ihracat artışına önemli ölçüde katkı sağlayan ürün gruplarından bazılarını oluşturmaktadır.

Tablo: Irak'tan İthalatımızda Sektörler
 (TİM, TÜİK, Ocak-Aralık Dönemi)

SEKTÖR	2023 (x1000\$)	2024 (x1000\$)	Değişim %
TOPLAM (GTS)	1.498.192	1.827.058	%22,0
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	1.154.519	1.664.024	%44,1
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	36.481	62.103	%70,2
Demir ve Demir Dışı Metaller	94.271	49.392	-%47,6
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	1.936	11.919	%515,7
Meyve Sebze Mamulleri	13.534	10.891	-%19,5
Deri ve Deri Mamulleri	10.015	10.313	%3,0
Mücevher	148.200	6.472	-%95,6
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	897	3.624	%304,1
Yaş Meyve ve Sebze	2.224	2.009	-%9,7
Elektrik ve Elektronik	6.246	1.355	-%78,3
Makine ve Aksamaları	7.759	1.172	-%84,9
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	825	942	%14,2
Kuru Meyve ve Mamulleri	854	854	%0,0
Otomotiv Endüstrisi	7.440	700	-%90,6
Çelik	11.865	500	-%95,8
İklimlendirme Sanayii	471	327	-%30,6
Tekstil ve Hammaddeleri	92	273	%198,4
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	57	61	%7,9
Madencilik Ürünleri	253	25	-%90,3
Fındık ve Mamulleri	83	40	-%52,1
Zeytin ve Zeytinyağı	110	37	-%66,6
Halı	49	1	-
Savunma ve Havacılık Sanayii	12	2	-
Tütün	-	23	-
Gemi, Yat ve Hizmetleri	-	-	-
Süs Bitkileri ve Mamulleri	-	-	-

- Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağların ihracatının 704 milyon dolardan 1,24 milyar dolara çıkması Kimyevi Maddeler ve Mamülleri, geri dönüştürülebilir kağıt ve kartonların 35 milyon dolardan 61 milyon dolara yükselmesi ise Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri sektöründeki artışın başlıca nedenidir.

Tablo: Irak'a İhracatımızda Sektörler
 (TİM, TÜİK, Ocak-Eylül Dönemi)

SEKTÖR	2024 (x1000\$)	2025 (x1000\$)	Değişim %
TOPLAM (GTS)	9.513.581	8.675.494	-%8,8
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	1.561.890	1.302.107	-%16,6
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	815.109	845.887	%3,8
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	844.420	814.129	-%3,6
Elektrik ve Elektronik	540.975	685.930	%26,8
Çelik	480.238	442.667	-%7,8
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	386.891	414.779	%7,2
Yaş Meyve ve Sebze	289.135	408.158	%41,2
Demir ve Demir Dışı Metaller	398.985	388.656	-%2,6
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	450.772	364.848	-%19,1
Makine ve Aksamları	271.254	244.290	-%9,9
İklimlendirme Sanayii	184.357	193.468	%4,9
Halı	166.046	192.881	%16,2
Otomotiv Endüstrisi	219.295	168.982	-%22,9
Mücevher	387.058	160.353	-%58,6
Tütün	112.854	129.270	%14,5
Meyve Sebze Mamulleri	112.714	125.609	%11,4
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	133.849	124.366	-%7,1
Tekstil ve Hammaddeleri	105.353	123.986	%17,7
Madencilik Ürünleri	94.855	89.853	-%5,3
Deri ve Deri Mamulleri	76.656	71.725	-%6,4
Zeytin ve Zeytinyağı	30.648	37.250	%21,5
Kuru Meyve ve Mamulleri	22.533	24.555	%9,0
Süs Bitkileri ve Mamulleri	3.469	4.768	%37,4
Savunma ve Havacılık Sanayii	3.867	4.481	%15,9
Fındık ve Mamulleri	7.380	4.453	-%39,7
Gemi, Yat ve Hizmetleri	49.908	208	-%99,6

Tablo: Irak'tan İthalatımızda Sektörler
 (TİM, TÜİK, Ocak-Ağustos Dönemi)

SEKTÖR	2024 (x1000\$)	2025 (x1000\$)	Değişim %
TOPLAM (GTS)	1.139.475	1.377.214	%20,9
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	1.051.615	1.232.944	%17,2
Demir ve Demir Dışı Metaller	25.473	61.793	%142,6
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	35.963	47.333	%31,6
Mücevher	726	12.054	%1561,4
Deri ve Deri Mamulleri	6.711	7.020	%4,6
Meyve Sebze Mamulleri	7.382	6.450	-%12,6
Madencilik Ürünleri	8	2.957	-
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	3.268	1.268	-%61,2
Makine ve Aksamları	859	967	%12,5
Elektrik ve Elektronik	661	817	%23,5
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	2.643	747	-%71,7
Yaş Meyve ve Sebze	1.066	687	-%35,6
Otomotiv Endüstrisi	670	558	-%16,8
Çelik	361	460	%27,6
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	934	349	-%62,6
İklimlendirme Sanayii	282	269	-%4,6
Fındık ve Mamulleri	24	214	%777,5
Tekstil ve Hammaddeleri	242	174	-%28,1
Kuru Meyve ve Mamulleri	478	91	-%80,9
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	46	29	-%37,5
Savunma ve Havacılık Sanayii	2	26	%1594,8
Tütün	23	9	-%60,8
Zeytin ve Zeytinyağı	37	1	-%98,3
Gemi, Yat ve Hizmetleri	-	-	-
Halı	-	-	-
Süs Bitkileri ve Mamulleri	-	-	-

IV-IRAK'A İHRACATTA POTANSİYEL

Ürün Grupları Bazında Potansiyeli Yüksek Ürünler

(Ticaret Bakanlığı, Kolay İhracat Platformu)

1	Makine
843780	Hububat / Baklagil Öğütme Makineleri, Değirmenler
843131	Asansör / Yürüyen Merdiven Parçaları
842230	Dolum Makineleri, Kapsül Dolum Makineleri, Kapak Kapatma Makineleri, Vakum Makineleri, Etiket Makineleri
843629	Yem Makineleri, Tüy Yolma ve Soyma Makineleri, Diğer Kümes Hayvancılığı Makineleri
847480	Seramik/Çamur İşleme Makineleri, Maça Makineleri, Tuğla/Kiremit/Briket Makineleri, Beton Blok Makineleri, Diğer Taş/Toprak/Cevher Makineleri

2	İlaç ve Kimya
340220	Yüzeyaktif organik maddeler (sabunlar hariç), yüzeyaktif müstahzarlar, yıkama ve temizleme müstahzarları (perakende satılacak hale getirilmiş)
271019	Motorin, Kerosen, Denizcilik Yakıtı, Motor Yağları, Fuel Oil, Gaz Oi, Kalorifer Yakıtı, Yağlama Yağı, Hidrolik Yağları, Sıvı Parafin, Dişli/Redüktör Yağları, Spindle Oil, Light Neutral, Heavy Neutral, Bright Stock, Kalıp Yağı
310530	Diamonyum hidrojenortofosfat (diamonyum fosfat)
382499	Kimya sanayii veya kimya sanayiine bağlı sanayilerde kullanılan diğer kimyasal ürünler ve müstahzarlar
320910	Akrilik Boyalar, Vinil Polimer Boya ve Vernikler

3	Demir-Çelik ve Metal
721049	Alaşımsız Çelik Yassı Ürün (Oluklu Hariç, Başka Usulle Çinko Kaplama) (Eni=>600Mm)
720839	Alaşımsız Çelik Yassı Ürün (Rulo, Kalınlık <3Mm) (Eni=>600Mm)
761410	Alüminyumdan Kablo / Halat (Çelik Özlü)
721119	Alaşımsız Çelik Yassı Ürün (Sıcak Hadde, Kalınlık <4.75Mm) (Eni<600Mm)
720851	Alaşımsız Çelik Yassı Ürün (Düz, Sıcak Hadde, Kalınlık > 10Mm) (Eni=>600Mm)

4	Elektrik-Elektronik
850421	Sıvı Dielektrik Transformatörler (Güç =<650 Kva)
850710	Sulu Akümülatörler (Kurşun Asitli) (Pistonlu Motorlar İçin)
850423	Sıvı Dielektrik Transformatörleri (Güç >10000 Kva)
850213	Dizel Jeneratörler (Güç>375 Kva)
850422	Sıvı Dielektrik Transformatörleri (650 Kva<Güç=<10 000 Kva)

5	Plastik ve Kauçuk
391740	Basıncılı Borular İçin Sert PVC Ekleme Parçaları, Plastik Muflar, Borular ve Hortumlar İçin Plastikten Diğer Bağlantı Elemanları
391721	Sert Borular ve Hortumlar (Etilen Polimerlerinden)
390791	Diğer Sıvı Polyesterler (İlk Şekillerde)
392111	Stiren Polimerlerinden Levha, Yaprak, Film, Folyo ve Şerit (Gözenekli)
960340	Boya / Badana Fırçaları, Boya Ruloları

6	Ağaç ve Orman Ürünleri
440712	Köknar / Ladin Keresteleri
441233	Kontrplaklar (Plywood)
480429	Torba İmalı İçin Birinci Elyaf (Kraft) Kağıtları; Beyazlatılmış
440399	Diğer Ağaçların Tomrukları (İşlem Görmemiş)
441300	Yoğunluğu Artırılmış Ağaç (Blokler, Levhalar, Şeritler/Profil Halinde)

7	Tekstil
551644	Dokuma Kumaş (Baskılı, Suni Devamsız Lif<%85, Pamuk Karışık)
600390	Diğer Maddelerden Örme Kumaş; En=<30Cm
500710	Burettten Kumaş
590900	Tekstil Örgülü Hortumlar
550991	İplikler; Diğer Sentetik Devamsız Lif Ağırlıklı Fakat < %85, Yün veya İnce Hayvan Kılırları ile Karışık (Toptan)

8	İşlenmiş Tarım Ürünleri
151790	Sıvı Margarin
230990	Tavuk Yemi, Büyükbaş Hayvan Yemi, Küçükbaş Hayvan Yemi
151710	Katı Margarin
180632	Çikolata Ürünleri (Ağırlık =< 2 Kg) (Doldurulmamış) (Çubuk / Bar)
160232	Tavuk Eti Ürünleri (Konserve / Paket)

9	Hazır Giyim
630510	Torba / Çuval (Jütten, Bitki İç Kabuğundan)
630720	Cankurtaran Yelekleri ve Kemerleri
630629	Çadırlar (Diğer Maddelerden)
620729	Erkek/ Erkek Çocuk - Pijama / Gecelik (Dokuma, Yün, İpek, Diğer Maddelerden)
630900	Kullanılmış Tekstil / Giyim Eşyası

10	Toprak, Cam ve Seramik
680919	Levha, Karo, Plaka, Pano Vb. (Alçıdan) (Diğer)
690210	Kromit Refrakter Tuğla ve Bloklar, Manyezit Refrakter Tuğla ve Bloklar, Krom Manyezit Refrakter Tuğla ve Bloklar, Manyezitle Zenginleştirilmiş Dolomit Ateş Tuğlaları, Diğer Refrakter Tuğlalar, Bloklar, Karolar (Mgo, Cao Ağırlıklı)
680710	Asfalt Vb. Kaplama Ürünleri, Shingle (Rulo)
680990	Alçıdan Diğer Eşyalar
701912	Cam Elyaf Fıtil

Notlar

1. Bilgi notuna konu ülkenin dış ticaret verileri ile Türkiye'nin ilgili ülke ile karşılıklı ticaret verileri arasındaki uyumsuzluklar veri açıklama politikalarındaki farklılıklardan ve ülkelerin kamuoyu ile paylaşmadığı gizli verilerden kaynaklanmaktadır.
2. Ülkeye dair dış ticaret verilerinin kamuya açık paylaşılmadığı durumlarda partner ülkelerin dış ticaret verileri üzerinden hesaplamalar yapılmıştır. Bu nedenle ülke dış ticaretine ilişkin, veriler ülkenin resmi verileri ile farklılık gösterebilmektedir.
3. İhracat tutarı FOB bedeli üzerinden, ithalat tutarı ise CIF bedeli üzerinden hesaplanmaktadır.
4. Bu bilgi notu güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye İhracatçılar Meclisi bu notta yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Bu not ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İhracatçılar Meclisi hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

TİM **TÜRKİYE**
İHRACATÇILAR
MECLİSİ

TİM Ekonomik Araştırmalar
www.tim.org.tr